

POLYARKI OCH DEMOKRATI

EN IDÉHISTORISK STUDIE AV

ROBERT DAHLS

DEMOKRATITEORI

C-UPPSATS (10 P)

IDÉ- OCH LÄRDOMSHISTORIA

INSTITUTIONEN FÖR IDÉHISTORIA OCH VETENSKAPSTEORI

GÖTEBORGS UNIVERSITET

VÅRTERMINEN 2005

FÖRFATTARE:

INGEMAR ANDERSSON

580504-1752

HANDLEDARE:

MATS ANDRÉN

EXAMINATOR:

JOHAN KÄRNFELT

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Syfte, avgränsning, metod.....	4
3. Presentation av Robert A. Dahl.....	5
4. Polyarki – ett begrepp i Aristoteles efterföljd.....	6
5. Fyra böcker av Dahl.....	7
5.1. Politics, Economics, and Welfare 1953.....	7
5.2. A Preface to Democratic Theory 1956.....	8
5.3. Polyarchy 1971.....	8
5.4. On Democracy 1998.....	9
6. Den amerikanska statsvetenskapen.....	10
6.1. Den moderna statsvetenskapen.....	10
6.2. En beteendevetenskaplig statskunskap.....	11
6.3. Pluralism och nypluralism.....	13
6.4. En legitimerande diskurs.....	16
7. Olika polyarkibegrepp.....	17
7.1. Polyarki som statsvetenskapligt begrepp.....	17
7.1.1. Politics, Economics, and Welfare 1953.....	17
7.1.2. A Preface to Democratic Theory 1956.....	18
7.1.3. Polyarchy 1971.....	19
7.2. Polyarki som organisationsteoretiskt begrepp.....	20
7.3. Polyarki som nationalekonomiskt begrepp.....	20
8. Polyarki och demokrati.....	21
9. Polyarki och hierarki.....	24
10. Folkligt deltagande i den politiska processen.....	25
11. Från beteendevetenskaplig till normativ demokratiteori.....	30
12. Neubauer – en bortglömd länk?.....	34
13. Sammanfattning och avslutning.....	36
Appendix.....	38
Appendix 1.....	38
Åtta demokrativillkor i <i>A Preface to Democratic Theory</i> (1956).....	38
Appendix 2.....	39
Villkor för demokrati i boken <i>Polyarchy</i> (1971).....	39
Appendix 3.....	40
Två definitioner av demokratins villkor i <i>On Democracy</i> (1998) och deras förhållande till varandra.....	40
Litteratur- och källförteckning.....	41
Elektronisk post.....	41
Bibliografi och personuppgifter.....	41
Internetartiklar.....	41
Otryckt material.....	41
Tidningsartiklar.....	41
Tidskriftsartiklar.....	42
Kompendier.....	42
Litteratur.....	42

1. Inledning

Ordet *demokrati* kommer från de grekiska orden *demos* och *kratos*, som betyder folk respektive styre. Demokrati betyder alltså folkstyre.¹ Trots detta har man under historiens lopp inte varit överens om begreppets innebörd. Den gamla grekiska demokratin omfattade t.ex. enbart fria män i små statsstater. Både slavar och kvinnor var utestängda liksom de män, som inte var medborgare.²

Även i Västeuropa och USA har det funnits en vaghet och mångtydighet hos demokrati-begreppet. Demokrati eller diktatur har ibland setts som ett dikotomiskt motsatspar, men man har även kunnat tala om olika grader av demokrati. De stater som betraktas som demokratiska har dock ofta ansetts ha vissa brister. Det är uppenbart att ordet demokrati både använts som beteckning på ett ideal och på verkliga samhällssystem.³

För att i någon mån råda bot på denna begreppsförvirring lanserades begreppet *polyarki* av de amerikanska statsvetarna Robert A. Dahl och Charles E. Lindblom 1953.⁴ Polyarki eller polyarkisk demokrati skulle entydigt syfta på reellt existerande demokratier i motsats till ouppnåeliga ideal. Tanken var också att begreppet skulle kunna operationaliseras och att graden av polyarki skulle kunna mätas. Även polyarkibegreppet har således präglats av dubbelheten av att dels syfta på ett dikotomiskt motsatspar – polyarkier och icke-polyarkier, dels syfta på graden av polyarki, dvs. demokrati på en mer realistisk nivå.

Även om det från början var två statsvetare som lanserade polyarkibegreppet,⁵ har detta begrepp främst kommit att förknippas med den ene av dem – Robert Dahl. I boken *A Preface to Democratic Theory* gjorde han ett försök att operationalisera begreppet 1956. En delvis annan definition och operationalisering gjordes 1971 i boken *Polyarchy: Participation and Opposition*, som också var en studie i komparativ politik. Dahl undersökte här vilka förutsättningar som underlättade införandet av en stabil polyarki.

I boken *On Democracy* från 1998 har Dahl sammanfattat sina tankar efter nära ett halv-sekel som demokratiteoretiker. Polyarkibegreppet förekommer visserligen fortfarande, men Dahl talar nu hellre om två olika former av demokrati – *demokrati som utopiskt ideal och faktiskt existerande demokrati*.⁶

I mer än två tusen år hade normativa teorier präglat det politiska tänkandet. Men i mitten av 1900-talet blev beteendevetenskapliga metoder dominerande inom statskunskapen. Detta märktes inte minst inom *pluralismen*, den statsvetenskapliga riktning som Dahl ansetts

¹ Dahl, Robert A., *On Democracy*, (1998/2000), s 11.

Begreppet ”demokrati” återkom i västerländskt språkbruk när Aristoteles bok *Politiken* återupptäcktes på 1200-talet. Held, David, *Demokratimodeller* (1987/2002), s 63. Via franskan kom sedan ordet ”democracy” in i det engelska språket på 1500-talet. A.a., s 17.

² Dahl, *Democracy and Its Critics* 1989, s 22. Svensk översättning: *Demokratin och dess antagonister* (1999), s 41.

³ Dahl, *On Democracy*, s 26f.

⁴ A.a., s 90. Lindblom nämns dock inte vid namn utan omtalas enbart som en kollega i a.a.

Lee, Donald J, *Polyarchy: The Political Theory of Robert A. Dahl*, s 13, 44.

Källa: <http://www.yale.edu/polisci/people/clindblom.html>.

Dahl, Robert A. & Lindblom, Charles E., *Politics, Economics, and Welfare* (1953) förord, s. xxii.

Dahl och Lindblom var dock inte först med termen. Se Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, i Daalder, Hans (Editor), *Comparative European Politics*, not 3, s 78.

⁵ Dahl, *On Democracy*, s 90. Polyarkibegreppets tidigare historia beskrivs enligt Dahl i den italienska artikeln *Polyarchy* i *Enciclopedia della Scienze Sociali*, Vol. 6. Källa: E-postbrev med bibliografi över tidskriftsartiklar från Dahl 4 februari 2004.

⁶ Dahl, *On Democracy*, s 26.

tillhöra. Den normativa dimensionen har dock återkommit inom ämnet de senaste decennierna.

2. Syfte, avgränsning, metod

Syftet med denna uppsats är att beskriva och analysera utvecklingen av Robert A. Dahls demokratiteori under nära femtio års tid. En särskilt viktig fråga är hur Dahl definierar sin egen term *polyarki* i förhållande till begreppet demokrati under olika epoker av sitt författarskap. Dessutom studeras hur polyarkibegreppet förhåller sig till begreppet *hierarki*.

Utvecklingen av Dahls demokratiteori studeras mot bakgrund av den amerikanska statsvetenskapens utveckling under 1900-talet. Stor vikt läggs vid den *pluralistiska* skolan, som hade en stark ställning vid Dahls universitet Yale. Särskilt ingående studeras förhållandet mellan beteendevetenskapliga och normativa inslag i Dahls demokratiteori. Dessutom undersöks hur Dahl ser på det folkliga deltagandets roll i politiken. Ser han detta som något önskvärt, onödigt eller skadligt?

Som metod används en idéhistorisk, hermeneutisk närläsning samt en komparativ analys av Robert Dahls böcker med betoning på följande verk:

- 1) *Politics, Economics, and Welfare*
skrivna tillsammans med Charles E. Lindblom (1953)
- 2) *A Preface to Democratic Theory* (1956)
- 3) *Polyarchy: Participation and Opposition* (1971)
- 4) *On Democracy* (1998)

Vid behov hänvisas också till andra böcker av Dahl – t.ex. *Who Governs?* (1961), *After the Revolution?* (1970), *Dilemmas of Pluralist Democracy* (1982), *A Preface to Economic Democracy* (1985) samt *Democracy and Its Critics* (1989, svensk översättning *Demokratin och dess antagonister* 1999).

Dessutom redogörs i uppsatsen för hur Dahls demokratiteori uppfattas i sekundärlitteraturen. Särskild vikt läggs vid följande fem böcker:

- 1) David Held: *Demokratimodeller* (svensk översättning av *Models of Democracy: Second Edition* 1987/1997)
- 2) Anthony H. Birch: *Concepts and Theories of Modern Democracy: 2nd Edition* (1988/2002)
- 3) Carole Pateman: *Participation and Democratic Theory* (1970)
- 4) Leif Lewin: *Folket och eliterna: En studie i modern demokratisk teori* (1970)
- 5) Donald J. Lee: *Polyarchy: The Political Theory of Robert A. Dahl* (1991)

Pluralismens starka ställning vid Yale-universitetet har beskrivits av Richard M. Merelman i boken *Pluralism at Yale: The Culture of Political Science in America* (2003).

Statsvetenskapens utveckling har främst studerats utifrån följande fyra böcker:

- 1) Ingemar Lindblad: *Om den politiska vetenskapens grunder* (1972)
- 2) Mats Bäck: *Att studera politik: Grundbegrepp, klassifikationer, angreppssätt* (1981)
- 3) Lennart Lundquist: *Det vetenskapliga studiet av politik* (1993)
- 4) Anthony H. Birch: *Concepts and Theories of Modern Democracy: 2nd Edition* (1988/2002)⁷

⁷ Denna bok behandlar både statsvetenskapens utveckling och Dahls demokratiteori.

3. Presentation av Robert A. Dahl

Robert Alan Dahl är en av världens mest kända statsvetare. Han föddes 1915 i Inwood i den amerikanska delstaten Iowa, men hans släkt kommer ursprungligen från Norge.⁸ Mellan 1938 och 1940 var han medlem i det lilla amerikanska socialistpartiet.⁹ Han disputerade 1940 vid Yale University på avhandlingen *Socialist Programs and Democratic Politics: An Analysis*.¹⁰

Dahls första tryckta bok *Congress and Foreign Policy* kom 1950.¹¹ Tre år senare gav han tillsammans med kollegan Charles E. Lindblom ut verket *Politics, Economics, and Welfare*. I denna bok introducerades begreppet *polyarki*, som studeras i denna uppsats.¹²

Dahl har varit verksam vid Yale University i New Haven, Connecticut. Han utsågs 1955 till *Eugene Meyer Professor of Political Science* och 1964 till *Sterling Professor*. Sedan 1986 är han emeritus.¹³

På 1960-talet blev Dahl president i *The American Political Science Association*.¹⁴ Han spelade också stor roll vid den statsvetenskapliga institutionen vid Yale. Han var t.ex. institutionens ordförande i början på 1960-talet.¹⁵ Statsvetaren Douglas Rae har betecknat Dahl som ”the pope of American political science”.¹⁶

Som statsvetare har Dahl huvudsakligen inriktat sig på två områden: makt och demokrati. ”A har makt över B om A kan få B att ändra sitt beteende”, lyder den mest kända varianten av hans maktformel från 1950-talet.¹⁷ Dahl genomförde också empiriska studier. Han ledde t.ex. en stor undersökning av maktförhållandena i New Haven, den stad där Yale-universitetet är beläget. Resultaten publicerades i flera skrifter – bl.a. i Dahls bok *Who Governs?* från 1961.¹⁸ Enligt Statsvetenskapligt lexikon är detta ”kanske den mest berömda boken i modern statsvetenskaplig forskning”.¹⁹ Det blev också ett verk som nådde ut till en bredare allmänhet.²⁰

Störst betydelse har dock Dahl haft som demokratiteoretiker. I ett halvt sekel har han tillhört världens mest kända demokratiforskare. I Ordfront har Leif Ericsson kallat Dahl för ”[v]ärdens kanske främste kännare av demokratins problem”²¹ och i Statsvetenskapligt

⁸ Artikel om Dahl i *Statsvetenskapligt lexikon* (1997), s 37, av signaturen BH (=Bernt Hagtvet) samt Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, s 68.

⁹ E-postbrev från Robert A. Dahl 4 februari 2004.

¹⁰ Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, s 69.

¹¹ Bibliografi över Dahls böcker tillhandahållen i e-postbrev från Robert A. Dahl den 6 februari 2004.

¹² Dahl, *On Democracy*, s 90 samt Lee, s 13, 44.

¹³ Biografiska uppgifter som bilaga till e-postbrev från Dahl 4 februari 2004.

¹⁴ Enligt Lee, s 12, utsågs han 1966, men enligt *Nationalencyklopedin* tillträdde han 1967. Artikel om Dahl i *Band 4*, s 340. Enligt *Lilla Uppslagsboken* har Dahl ”kommit att framstå som en av samtidens mest inflytelserika statsvetenskapsmän”. *Band 2*, s 659.

¹⁵ Merelman, *Pluralism at Yale: The Culture of American Political Science* (2003), s 69.

¹⁶ Citerat i a.a., s 70.

¹⁷ Den mest kända versionen av Dahls maktformel publicerades i Dahl, Robert A., *The Concept of Power* i *Behavioral Science*, vol. 2 1957, s 202f. Lee, s 109. Lukes, Steven: *Power: A Radical View*, (1974/1982), s 11f. En tidig version av maktformeln finns redan i Dahl & Lindblom, s 94. I denna version står det dock ”Control” i stället för makt. Författarna skriver Control med stor bokstav när de avser direkt kontroll. ”A Controls the responses of B if A’s acts cause B to respond in a definite way”. A.a. Se också Dahl, Robert A., *Modern politisk analys* 1968 (svensk översättning av den ursprungliga versionen av *Modern Political Analysis* 1963), s 64ff.

¹⁸ Se Dahl, Robert A., *Who Governs? Democracy and Power in an American City* (1961).

¹⁹ Artikel om Dahl i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 37. Min kursivering.

²⁰ Merelman, s 60.

²¹ Ericsson, Leif, *Det mest jämlika samhälle världen skådat: Intervju med Robert A. Dahl – USA:s mr Demokrati*, i Ordfront magasin, nr 5 1990, s 34. Min kursivering.

lexikon sägs han vara ”sin generations främste demokratiteoretiker”.²² I den svenska demokratiutredningens skrift *Bör demokratin avnationaliseras?* (1999) presenteras Dahl som ”en av världens mest inflytelserika och produktiva demokratiforskare”.²³

I boken *A Preface to Economic Democracy* (1985) har Robert Dahl argumenterat för en socialistisk samhällsomvandling. Han är dock noga med att betona att den enda form av socialism som är förenlig med demokrati är en decentraliserad marknadssocialism.²⁴

4. Polyarki – ett begrepp i Aristoteles efterföljd

Någon sorts primitiv statskunskap har troligen existerat så länge det funnits organiserade samhällen, men det var de gamla grekerna som påbörjade ett mer systematiskt studium av politik.²⁵ Platon (427-347 f.Kr.) och Aristoteles (384-322 f.Kr.) anses inte bara ha skrivit de första metodiska arbetena om politik.²⁶ De grundlade också var sin statsvetenskaplig tradition: Platon den normativa och Aristoteles den empiriska.²⁷ Medan Platon konstruerade en idealstat, gjorde Aristoteles ett komparativt studium av faktiskt existerande statskick.²⁸

Aristoteles lät sina elever samla in uppgifter om 158 olika styrelseskick.²⁹ Han delade in dem i grupper efter hur många som styrde. Varje grupp delades sedan upp i två undergrupper – beroende på om han betraktade styret som gott eller ej.

En stat som styrdes av en enda person kallade Aristoteles *monarki* och det behövde inte nödvändigtvis vara en kung. Den onda motsvarigheten fick namnet *tyranni*. Ett samhälle som styrdes av flera personer kallades *aristokrati* om styret var gott och *oligarki* om det var dåligt.³⁰

Med *demokrati* menade Aristoteles en styrelseform där massan styrde på ett sätt som gränsade till pöbelvälde. Han kunde dock tänka sig en moderat demokratiform som kallades *politeia*.³¹ En sådan stat var i praktiken en kombination av demokrati och oligarki – kanske också med ett inslag av aristokrati.³²

Polyarki syftar på ett samhälle där *många* styr och ordet är bildat i analogi med Aristoteles terminologi. Dahl hävdar själv att han och kollegan Charles Lindblom introducerade polyarkibegreppet 1953 ”as a handy way of referring to a modern representative democracy with universal suffrage”.³³

²² Artikel om Dahl i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 37. Min kursivering.

²³ *Bör demokratin avnationaliseras? Demokratiutredningens skrift nr 21, SOU 1999:11*, s 78. Min kursivering.

²⁴ Dahl, *Democracy and its Critics*, s 328. Svensk översättning *Demokratin och dess antagonister*, s 503.

²⁵ Lundquist, Lennart, *Det vetenskapliga studiet av politik* (1993), s 12, s 24.

²⁶ Lindblad, Ingemar, *Om den politiska vetenskapens grunder* (1972/1978), s 121.

²⁷ A.a., s 121. Artikel om Aristoteles i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 17, av signaturen BoL(=Bo Lindensjö).

Observera att detta gäller västerländsk idéhistoria. Mats Bäck nämner den kinesiska *Urkundernas bok* från ca år 1000 f.Kr. som det första stora verket om normativ politik. Bäck, Mats, *Att studera politik: Grundbegrepp, klassifikationer, arbetssätt* (1981), s 42.

²⁸ Lindblad, s 121. Bäck, s 43.

²⁹ Bäck, s 43. Endast uppgifterna om Aten finns bevarade. A.a.

³⁰ Skirbekk, Gunnar, *Filosofihistorie 1: Innføring i europeisk filosofihistorie med særleg vekt på politisk filosofi* (1972/1980), s 121.

Se även Malnes, Raino & Midgaard, Knut, *De politiska idéernas historia* (1993/1994), s 45.

Schmandt, Henry J., *De politiska idéernas historia* (1960/1965), s 76 samt Bäck, s 33.

³¹ Den exakta terminologin varierar mellan olika författare. Enligt Skirbekk, s 121, kallade Aristoteles den goda formen för *moderat demokrati* och den dåliga för *extrem demokrati* (nynorsk: extremt demokrati). Enligt Malnes & Midgaard, s 45, kallade han den goda formen för *politeia* medan ordet *demokrati* syftar på den dåliga formen. Schmandt, s 76, använder både *politeia* och *moderat demokrati* om den goda formen samt *extrem demokrati* eller *mobbvælde* om den dåliga formen.

³² Malnes & Midgaard, s 53.

³³ Dahl, *On Democracy*, s 90. Min kursivering.

Enligt Dahl var dock varken han eller Lindblom vid denna tidpunkt medvetna om att ordet faktiskt inte var någon nyskapelse. Det hade redan 1614 använts av Johannes Althusius och det förekom också i Sir Ernest Barkers bok *Greek Political Theory: Plato and his Predecessors* från 1947. I *The Oxford English Dictionary* definierades ordet vid denna tid som ”the government of a state or city by many; contrasted by *monarchy*”.³⁴

Även om det inte var Dahl som skapade polyarkibegreppet, har detta sedan 1950-talet varit förknippat med hans namn.³⁵ Förutom polyarki (polyarchy) talar Dahl även om *polyarkisk demokrati* (polyarchal democracy).³⁶ Enligt Dahls egen utsägo är dessa båda begrepp synonyma.³⁷ I denna uppsats bortses dock från begreppet ”demokratisk polyarki”, som enbart förekommer i enstaka fall.³⁸

Dahl har betraktats som en av de ledande representanterna för den statsvetenskapliga riktning som kallas *pluralism*. Liksom det grekiska ordet *poly*³⁹ syftar det latinska ordet *pluralis*⁴⁰ på flertal. I den senaste upplagan av Dahls klassiska verk *Modern Political Analysis*⁴¹ antyds också att *polyarki* rent definitionsmässigt syftar på en form av pluralism.⁴²

5. Fyra böcker av Dahl

5.1. Politics, Economics, and Welfare 1953

Tillsammans med Charles E. Lindblom gav Dahl ut boken *Politics, Economics, and Welfare* 1953.⁴³ Båda författarna är statsvetare, men Lindblom är dessutom ekonom.⁴⁴ Lindblom var från början verksam vid Yales ekonomiska institution, men 1965 värvades han över till den statsvetenskapliga institutionen.⁴⁵

Boken kan ses som en studie i modern blandekonomi och social ingenjörskonst. Den är skriven i kölvattnet efter andra världskriget och när den skrevs pågick fortfarande Korea-kriget. Under krigsförhållanden accepteras en högre grad av statlig styrning och planering än i fredstid – även i en så utpräglat kapitalistisk ekonomi som den amerikanska.⁴⁶

I *Politics, Economics, and Welfare* hävdar Dahl och Lindblom att det finns fyra olika tekniker för att styra ett samhälle. Förutom den självreglerande *prismekanismen* är dessa *hierarki*, *förhandling* och *polyarki*.⁴⁷ Samtliga fyra processer existerar i alla moderna samhällen –

³⁴ Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, not 3, s 78. När det gäller Barker anger Dahl varken årtal eller undertitel. Uppgiften om detta har hämtats på Internet.

<http://www.virginia.edu/politics/undergrad/honPT02.html>

³⁵ Dahl, *On Democracy*, s 90 samt Lee, s 13, 44.

Ordet *polyarki* finns inte i *Nationalencyklopedin*. Däremot finns ordet *polyark*, som är en växtrot med många xylemsträngar. *Band 15*, s 200. Boken *Polyarchy* nämns dock i artikeln om Dahl i *Band 4*.

³⁶ Dahl, Robert A., *A Preface to Democratic Theory*, s 63. Se även Dahl, *On Democracy*, s 90.

³⁷ E-postbrev från Dahl 4 februari 2004.

³⁸ Dahl, Robert A., *Kan internationella organisationer vara demokratiska?*, i *Bör demokratin avnationaliseras?*, Demokratiutredningens skrift nr 21, SOU 1999:11, not 4, s 56.

³⁹ Dahl, *On Democracy*, s 90

⁴⁰ Artikel om pluralism i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 203, av signaturen JEG (=Jan Erik Grindheim).

⁴¹ Den första upplagan kom 1963 och den senaste 2003 – nu med Bruce Stinebrickner som medförfattare. En tidig version finns också översatt till svenska – *Modern politisk analys* 1968.

⁴² Dahl, Robert A. & Stinebrickner, Bruce, *Modern Political Analysis* (1963/2003), s 84.

⁴³ En andra upplaga av boken kom 1976, men denna version behandlas inte i denna uppsats. Merelman, s 92.

⁴⁴ Lindblom har haft en kombinerad professur i statsvetenskap och ekonomi.

Se <http://www.yale.edu/polisci/people/clindblom.html>.

⁴⁵ Merelman, s 40.

⁴⁶ År 1944 uppgick de amerikanska militärutgifterna till nära 90 miljarder dollar, vilket utgjorde mer än 40 % av USA:s bruttonationalprodukt. Dahl, *Modern politisk analys*, s 78.

⁴⁷ Artikel om Dahl i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 37. Se även Dahl & Lindblom, s 54, 168.

fast i olika omfattning.⁴⁸ Ett samhälle som domineras av den polyarkiska tekniken kallas således *polyarki*. Detta är också författarnas benämning på verklighetens ofullkomliga form av demokrati – ”*the real-world approximation of democracy*”.⁴⁹

5.2. A Preface to Democratic Theory 1956

Tre år senare gav Dahl ut boken *A Preface to Democratic Theory* (1956). Titeln betyder ordagrant *Ett förord till demokratisk teori*, men en mer rimlig översättning torde vara *Ett försök till demokratisk teori*.⁵⁰

Dahl analyserar två tidigare former av demokratiuppfattning. Den första kallar han *Madisonisk demokrati*⁵¹ (eng. *Madisonian democracy*) efter den amerikanske grundlagsfadern James Madison (1751-1836), som en tid också var president.⁵² I den Madisoniska demokratin spelar den skrivna konstitutionen stor roll för att begränsa de folkvaldas makt.⁵³

Den andra formen kallar Dahl för *populistisk demokrati*⁵⁴ (eng. *populistic democracy*), ett uttryck han lånat från sociologen Edward Shils (1910-1995).⁵⁵ Den populistiska demokratin strävar efter att maximera *politisk jämlikhet* och *folklig suveränitet*.⁵⁶ Teorin bygger på en enkel majoritetsregel: Den uppfattning skall gälla som omfattas av de flesta röstande.⁵⁷

Dahl anser att en demokratiteori bör utgå från verkligheten. I världen finns ett antal stater och organisationer som (västliga) statsvetare kallar för demokratier. Dahl undrar vad det är som kännetecknar dessa samhällssystem samt vilka nödvändiga och tillräckliga betingelser som krävs för att åstadkomma denna form av demokrati. På så sätt konstruerar han sin egen modell, som han kallar *polyarkisk demokrati* (eng. *polyarchal democracy*).⁵⁸

Dahl gör också ett försök att mäta graden av polyarki i ett samhälle. Han konstruerar ett polyarkibegrepp utifrån åtta dimensioner. Varje dimension kan sedan mätas på en skala mellan 0 och 1. För att ett samhällssystem skall klassificeras som polyarki krävs att samtliga värden uppgår till minst 0,5.⁵⁹

5.3. Polyarchy 1971

Dahl vidareutvecklar sitt polyarkibegrepp i boken *Polyarchy: Participation and Opposition* (1971). I denna bok begränsas dock polyarkibegreppet till att enbart omfatta två dimensioner: ”*contestation*”, som bl.a. innefattar fri opinionsbildning och flerpartisystem, samt

Dahl och Lindblom kallar även dessa fyra företeelser för ”sociopolitical processes”. A.a., s 209.

⁴⁸ A.a., s 172, s 369.

⁴⁹ A.a., s 43. Min kursivering.

⁵⁰ I introduktionen skriver Dahl: ”I have called these essays *A Preface to Democratic Theory* because for the most part they raise questions that would need to be answered by a satisfactory theory of democratic politics.” Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 1.

⁵¹ Uppsatsförfattarens översättning.

⁵² Madison blev president först efter att han medverkat vid tillkomsten av den amerikanska konstitutionen. Dahl, Robert A., *How Democratic Is The American Constitution? (Second Edition)* 2002/2003, s 32f. Enligt Dahl var Madison en av Amerikas mest lysande politiska analytiker. Trots detta blev han medelmåttig som president. Dahl, *Modern politisk analys*, s 10f.

⁵³ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 14f, s 19.

⁵⁴ Uppsatsförfattarens översättning. Begreppet har troligen inte samma negativa klang i Dahls terminologi som det har på nutida svenska.

⁵⁵ För personuppgifter om Shils, se <http://www.newcriterion.com/archive/14/oct95/shils.htm#top>.

⁵⁶ ”[P]olitical equality and popular sovereignty”. Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 50. Min kursivering.

⁵⁷ Se a.a., s 37.

⁵⁸ A.a., s 63.

⁵⁹ A.a., s 87. En sammanfattning av de åtta demokratidimensionerna finns i Appendix 1.

”inclusiveness”, som mäter graden av folkligt deltagande i den politiska processen.⁶⁰ Dahl definierar dessutom åtta normativa villkor för ett demokratiskt system.⁶¹ Enligt hans egen utsago hade han därmed i stort sett färdigutvecklat sin polyarkiteori.⁶²

Polyarchy är inte enbart en bok om demokratisk teori. I boken presenteras också olika komparativa, empiriska studier av olika länders grad av demokrati/polyarki. I ett profil-schema analyserar Dahl dessutom de förutsättningar som ofta – men kanske inte alltid – måste vara för handen för att ett diktatoriskt system skall kunna utvecklas i demokratisk riktning.⁶³

I *Polyarchy* framför Dahl också en mycket kontroversiell tes. Han påstår nämligen att polyarkin blivit starkast och stabilast i de länder där fri press, flerpartisystem och fria val införts före den allmänna rösträtten. Som exempel nämner han länder som Storbritannien och Sverige.⁶⁴

5.4. On Democracy 1998

I boken *On Democracy* (1998) sammanfattar Dahl sina tankar efter nära ett halvt sekel som demokratiteoretiker. Begreppen ”polyarchy” och ”polyarchal democracy” förekommer fortfarande, men Dahl talar nu hellre om två olika sorters demokrati – dels *demokrati som utopiskt ideal*, dels *faktiskt existerande samhällssystem*.⁶⁵

Boken är skriven efter Berlinmurens fall och präglas därför av en stor optimism inför demokratins framtidsmöjligheter.⁶⁶ Tesen att flerpartisystem med fria val bör införas före allmän rösträtt lyser nu helt med sin frånvaro.

On Democracy är i huvudsak ett normativt verk. Dahl ger en bred genomgång av demokratins historia från det gamla Grekland och framåt. De åtta demokratikriterierna från boken *Polyarchy* har nu sammanfattats till enbart fem-sex punkter.⁶⁷ Innebörden är dock fortfarande densamma – möjligen med det undantaget att Dahl nu lägger större tonvikt på *allas deltagande* i politiken.

Dahl för också en normativ diskussion om det demokratiska systemets fördelar. Boken är till stora delar en sammanfattning av de tankar han tidigare framfört i *Democracy and Its Critics*, ett större verk från 1989. I denna bok låter Dahl fiktiva rollfigurer argumentera för och emot olika samhällssystem. Den påminner därför en del om Platons dialoger.

I *On Democracy* tar Dahl också upp frågan om förhållandet mellan demokrati och ekonomiskt system. Liksom klassiska liberaler anser han att marknadsekonomi gynnar framväxten av demokrati. Men enligt Dahl gäller detta samband enbart upp till den nivå han kallar ”polyarchal democracy”. Eftersom marknadsekonomi också leder till ekonomisk ojämlikhet, förhindrar – eller åtminstone försvårar – den en ytterligare demokratisering av samhället.⁶⁸

⁶⁰ Dahl, *Polyarchy*, s 6ff.

⁶¹ A.a., s 2f. Se Appendix 2 i denna uppsats. De åtta demokrativillkoren skall inte förväxlas med de åtta demokratidimensionerna i *A Preface to Democratic Theory*.

⁶² Dahl, *A Brief Intellectual History*, s 74f; not 4, s 78.

⁶³ Se Dahl, *Polyarchy*, s 203ff.

⁶⁴ A.a., s 34ff.

⁶⁵ Dahl, *On Democracy*, s 26.

⁶⁶ A.a., s 1.

⁶⁷ A.a., s 38, s 85. Punkterna definieras på två något olika sätt. Hur dessa definitioner förhåller sig till varandra se a.a., s 92 samt Appendix 3 i denna uppsats.

⁶⁸ Dahl, *On Democracy*, s 178.

6. Den amerikanska statsvetenskapen

6.1. Den moderna statsvetenskapen

I Sverige inrättades 1622 den s.k. skytteanska professuren i vältalighet och statskunskap. Den har alltsedan dess varit besatt och den nuvarande innehavaren är Leif Lewin.⁶⁹ Professuren finansieras med medel från en donation av Johan Skytte. Ur dessa medel betalas också det stipendium, som årligen ges ”till den statsvetare i världen, som enligt skytteanska stiftelsens mening lämnat det mest värdefulla bidraget till statsvetenskapen”.⁷⁰ När priset delades ut för första gången 1995 gick det till Robert Dahl.⁷¹

Under 1700- och 1800-talen fick den juridiska *statsrätten* stor betydelse vid europeiska universitet – särskilt de tyska och svenska.⁷² Enligt Lennart Lundquist stod de tyska institutionerna som förebilder när statsvetenskapen – *political science* – etablerades som akademisk disciplin i USA.⁷³ Tysken Francis Lieber blev också den förste innehavaren av en lärostol i vad som då kallades *History and Political Science* vid Columbiauniversitetet 1858.⁷⁴

Statsvetenskapen blev snabbt ett etablerat ämne. Inom statsteorin studerades begrepp som auktoritet, frihet, rättvisa och jämlikhet. Dessutom gjordes komparativa studier av olika samhällssystem.⁷⁵ I stort sett ägnade sig statsvetare åt sådant som tidigare studerats av historiker, jurister och filosofer.⁷⁶

Lundquist hävdar att den politiska teorin utvecklats ur den etiska teorin.⁷⁷ Men i slutet av 1800-talet frigjorde sig statskunskapen från filosofin, menar Mats Bäck. I stället för att studera ideala styrelser, koncentrerade man sig nu på faktiska samhällssystem. Det som främst intresserade statsvetarna var de skrivna konstitutionerna. Denna riktning kom därför att kallas *statsrättslig* eller *legalistisk*.⁷⁸

Under 1900-talet ersattes legalismen av *realismen*, som var mer intresserad av det verkliga styret än av det formella.⁷⁹ Ingemar Lindberg menar att den *institutionella* skolan dominerade statskunskapen från 1800-talets slut till 1900-talets mitt.⁸⁰ Statsvetarna hade vid denna tid börjat använda empiriska forskningsmetoder. Nu studerade de inte bara statsskick utan också politiska partier, intressegrupper och massmedia.⁸¹

Statsvetenskapens internationella genombrott ägde enligt Lundquist rum efter andra världskriget. En första våg kom direkt efter kriget och en andra våg kom sedan på 1960-talet. Det var först då som ämnet introducerades i länder som Norge och Danmark.⁸²

⁶⁹ Lundquist, s 12f. Bäck, kap IV, not 1, s 44. Om Leif Lewin se <http://www.statsvet.uu.se/staff/default.aspx?action=visa&id=30> och <http://info.uu.se/fakta.nsf/sidor/skytteanum.idF5.html>

⁷⁰ E-postbrev från Leif Lewin den 8 december 2004.

⁷¹ A.a.

⁷² Lundquist, s 13. Lindblad, s 123, s 142

⁷³ Lundquist, s 13. Birch, s 223.

⁷⁴ Dahl, Robert A., *The Behavioral Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to a Successful Protest*, i *The American Political Science Review*, Vol. 55, nr 4 1961, s 764.

⁷⁵ Birch, s 223f.

⁷⁶ A.a., s 223f. Lundquist, s 13.

⁷⁷ Lundquist, s 87.

⁷⁸ Bäck, s 44.

⁷⁹ A.a., s 46ff.

⁸⁰ Lindblad, s 125.

⁸¹ A.a., s 8f, s 125.

⁸² Lundquist, s 13.

Statsvetenskapen har haft en särskilt stark ställning i USA. Enligt Gabriel Almond (1911-2002) var 90 % av alla statsvetare i världen 1966 amerikaner.⁸³ Den amerikanska statskunskapen har också varit dominerande på läroboksområdet.⁸⁴

6.2. En beteendevetenskaplig statskunskap

På 1830-talet hade den franske filosofen Auguste Comte hävdad att alla vetenskaper borde efterlikna naturvetenskapen – och då särskilt fysiken. Religiöst och metafysiskt tänkande borde helt utmönstras från alla vetenskapliga teorier. Comte kallade sin nya vetenskapssyn för *positivism*. Dessutom skapade han termen *sociologi* som beteckning på den nya formen av samhällsvetenskap.⁸⁵

För positivismen var det viktigt att finna regelbundna samband och vetenskapliga lagar. Man talade om *nomotetiska* vetenskaper i motsats till *ideografiska*, som mer koncentrerade sig på unika händelser.⁸⁶ Vetenskapen skulle dessutom enbart syssla med fakta och inte med värderingar.⁸⁷

På 1920-talet uppstod en naturvetenskapligt inriktad psykologi – *behaviorismen*. Denna riktning var enbart intresserad av det yttre beteendet och människan betraktades mer eller mindre som en maskin.⁸⁸ Charles E. Merriam pläderade 1925 för att statskunskapen skulle ta intryck av de nya rönen inom psykologi och sociologi.⁸⁹

Men redan dessförinnan hade statskunskapen inspirerats av den nya beteendevetenskapen. Två pionjärarbeten hade publicerats så tidigt som 1908: amerikanen Arthur F. Bentleys bok *The Process of Government* och engelsmannen Graham Wallas verk *Human Nature in Politics*.⁹⁰

På 1930-talet började beteendevetenskapliga metoder att användas på universitetet i Chicago.⁹¹ Det var också vid detta universitet som en grupp statsvetare började kallas *behaviorister*.⁹² Bland dessa fanns Gabriel Almond, David Truman (1913-2003)⁹³ och Herbert Simon (1916-2001). Simon skulle 1978 få ekonomipriset till Alfred Nobels minne.⁹⁴

⁸³ Almond, Gabriel A., *Political Theory and Political Science*, i de Sola Pool (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory* (1967), s 2f.

Om Gabriel Almond se <http://news-service.stanford.edu/news/2003/may21/gabrielmem-521.html>

⁸⁴ Lindblad, s 144.

⁸⁵ Birch, s 225ff.

⁸⁶ Lundquist, s 71.

⁸⁷ Andersson, Sten, *Om vetenskapens gränser* (2004), s 37.

⁸⁸ Se t.ex. Lindblad, s 52.

Se även <http://susning.nu/Behaviorism>

<http://www.all2know.com/sv/wikipedia/b/be/behaviorism.html>

<http://www.sntp.net/behaviorism/skinner.htm> (om behavioristen B.F. Skinner)

⁸⁹ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 763. Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research* (1956), s 7. Ett utdrag ur Charles E. Merriams bok *New Aspects of Politics* 1925 finns i a.a., ss 24-31. Se särskilt s 26.

⁹⁰ Artikel om pluralism i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 203. Se även Lewin, *Folket och eliterna* (1970), s 222. Artikel om Arthur F. Bentley:

<http://www-personal.monash.edu.au/~dpalmer/bentley.htm>

Utdrag ur Arthur Bentleys *The Process of Government* och Graham Wallas *Human Nature in Politics* finns omtryckta i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.).

⁹¹ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 763.

⁹² Lewin, *Folket och eliterna*, s 203.

⁹³ Om Robert Truman se <http://www.mtholyoke.edu/offices/comm/csj/090503/truman.shtml>

⁹⁴ Lewin, *Folket och eliterna*, s 203. Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 763.

Om Herbert Simon se även

<http://nobelprize.org/economics/laureates/1978/simon-autobio.html>

Hans mest kända bok är *Administrative Behavior* från 1947.⁹⁵ Även i Sverige påverkades statsvetare av beteendevetenskapligt tänkande. En av föregångarna var Herbert Tingsten, som 1937 gav ut boken *Political Behavior: Studies in Election Statistics*.⁹⁶

För att skilja den statsvetenskapliga behaviorismen från den psykologiska används ibland termen *behavioralism*. Detta språkbruk har även accepterats av B.F. Skinner, den psykologiska behaviorismens mest kända namn.⁹⁷ Båda språkformerna förekommer parallellt liksom både brittisk (*behaviour[al]ism*) och amerikansk stavning (*behavior[al]ism*).

Inom positivistisk vetenskap spelar s.k. *operationaliseringar* en stor roll. Detta innebär att man klart, precist och systematiskt definierar olika begrepp så att de kan identifieras och mätas.⁹⁸ Operationaliseringsprincipen formulerades 1927 av fysikern P.W. Bridgman.⁹⁹ Inom sociologin började den tillämpas på 1930-talet av George Lundberg (1895-1966).¹⁰⁰

Sociologer utvecklade också nya empiriska metoder och forskningstekniker. Ett exempel är surveyundersökningar baserade på statistisk analys.¹⁰¹ En politisk sociologi uppstod också i gränslandet mellan statskunskap och sociologi. Man studerade bl.a. beteendet vid politiska val. Enligt Lindblad blev nu sociologin statsvetarnas främsta hjälpvetenskap.¹⁰²

På 1930-talet hade USA fått ett stort tillskott av tyska sociologer på flykt undan Hitler. Dessa sociologer var i regel starkt påverkade av Max Webers (1864-1920) teorier.¹⁰³ Men sociologi och socialantropologi hämtade också inspiration från biologiskt tänkande. Den s.k. *funktionalismen* ville förklara olika företeelser i samhället med vilken funktion dessa fyllde.¹⁰⁴

I boken *The Social System* försökte Talcott Parsons (1902-1979) 1951 att konstruera en funktionalistisk modell för hela samhället.¹⁰⁵ Hans efterföljare Robert K. Merton (1910-2003) ansåg i stället att sociologin borde nöja sig med teorier av medelstor räckvidd, ”*theories of the middle-range*”.¹⁰⁶ Ofta kombinerades funktionalistiska modeller med beteendevetenskapliga.¹⁰⁷

Från 1950-talet blev behavioralismen dominerande inom amerikansk statskunskap. Nya forskningsmetoder – ofta kvantitativa – utvecklades med inspiration från sociologi och statistik. Stora informationsmängder kunde nu också bearbetas i datorer.¹⁰⁸ Enligt Gabriel Almond utvecklade de flesta behavioralister teorier med *medelstor* räckvidd.¹⁰⁹

⁹⁵ Svensk översättning *Administrativt beteende* (1971).

⁹⁶ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 763. Lewin, *Folket och eliterna*, s 92.

⁹⁷ Se Skinner, B.F., *Beyond Freedom and Dignity* (1971/1979), s 186.

⁹⁸ May, Tim, *Samhällsvetenskaplig forskning* (1997/2001), s 128. Se även Lundquist, s 87.

⁹⁹ Lewin, *Folket och eliterna*, kap 7, not 24, s 214.

¹⁰⁰ Lindblad, s 65.

¹⁰¹ Lindblad, s 44f, s 126f, 143. Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 765.

¹⁰² Lindblad, s 127, s 143. Birch, Anthony H., *Concepts & Theories of Modern Democracy, 2nd Edition* (2001/2002), s 164.

Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 764.

¹⁰³ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 764.

¹⁰⁴ Elster, Jon, *Vetenskapliga förklaringar* (1986/1990), ss 36-50. Om funktionalism se Boglind, Anders, *Strukturalism och funktionalism i Månsson, Per* (red.), *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker* (1988/1998), ss 25-70 och Fauske, Halvor, *Funktionalism* i Andersen, Heine och Kaspersen, Lars Bo (red.), *Klassisk och modern samhällsteori* 1999, ss 252-279.

¹⁰⁵ Se Parsons, *The Social System* (1951).

¹⁰⁶ Se t.ex. Boglind, s 52. Merton, Robert K., *On Theoretical Sociology: Five essays, old and new* (1949/1967), s viii, s 75f, s 103. Elster, s 14, s 23, s 48. Lewin, *Folket och eliterna*, s 21f, s 208. Parsons, s 541ff.

Om Talcott Parsons se <http://www.heartfield.demon.co.uk/parsons.htm>.

Om Robert K. Merton se <http://www.garfield.library.upenn.edu/merton/list.html>

¹⁰⁷ Se Lewin, *Folket och eliterna*, s 206.

¹⁰⁸ Lindblad, s 126, Lundquist, s 87.

¹⁰⁹ Almond, s 17.

I mer än två tusen år hade politiska filosofer spekulerat hur ett gott samhälle skulle se ut.¹¹⁰ Men normativ teori betraktades inte längre som vetenskap.¹¹¹ I förordet till antologin *Philosophy, Politics and Society* skrev historikern Peter Laslett 1956 att den politiska filosofin nu var död och att den logiska positivismen bar ansvaret för detta.¹¹²

Antologin *Political Behavior* från samma år kan betraktas som ett manifest för den behavioralistiska statskunskapen. Bokens redaktörer var Heinz Eulau, Samuel J. Eldersveld och Morris Janowitz. Bland de medverkande förekom också Dahl.¹¹³

Den normativa teorin skulle dock snart återkomma. Redan 1966 ägnade *The American Political Science Association* sitt årsmöte åt att diskutera förhållandet mellan beteendevetenskaplig och normativ teori. Ledande forskare pläderade nu för att man borde återknyta till den politiska idéhistorien. Bland dessa fanns statsvetare som tidigare gjort sig kända som behavioralister. En av dessa var Robert Dahl.¹¹⁴ Inläggen publicerades följande år i antologin *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*. Som redaktör för boken stod Ithiel de Sola Pool.¹¹⁵

I förordet konstaterar de Sola Pool att statsvetenskapen under 30 års tid varit delad i två grenar – den behavioristiska och den traditionalistiska. I början hade behaviorismen varit ett kätterskt uppror, men nu hade den blivit så dominerande att den förvandlats till ortodox vetenskap.¹¹⁶ Men redaktören påstår också att den ideologiska kampen mellan de båda riktningarna börjat gå mot sitt slut. Trots allt sysslar nutida statsvetare med samma problem som tidigare yrkeskollegor gjort.¹¹⁷

På 1970-talet skulle det åter bli legitimt att tala om filosofiska begrepp som frihet och rättvisa. En banbrytare blev John Rawls bok *A Theory of Justice* från 1971.¹¹⁸

6.3. Pluralism och nypluralism

På 1950- och 1960-talet var *pluralismen* den ledande riktningen inom amerikansk statskunskap.¹¹⁹ Särskilt stark var dess ställning vid Yale University, där bl.a. Robert Dahl var verksam. Miljön vid detta universitet har ingående skildrats av Richard M. Merelman i boken *Pluralism at Yale: The Culture of Political Science in America* (2003).¹²⁰

På senare år har pluralismens inflytande minskat. Trots detta anser David Held att riktningen avsevärt påverkat vår tids politiska tänkande.¹²¹ Pluralister har alltid varit noga med att betona att deras teorier varit förankrade i verkligheten.¹²² Pluralismen brukar i regel också

¹¹⁰ Lindblad, s 121ff.

¹¹¹ Lundquist, s 86.

¹¹² Laslett, Peter, *Introduction* i Laslett, Peter (red.), *Philosophy, Politics and Society* 1956/1967, s ix f, s xiv. Antologin är den första i en serie med samma namn. Se även Plant, Raymond, *Modernt politiskt tänkande* (1991/1994), s 14.

¹¹³ Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris, *Introduction* i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), *Political Behavior* (1956).

¹¹⁴ Lewin, *Folket och eliterna*, s 217.

¹¹⁵ de Sola Pool (red.).

¹¹⁶ de Sola Pool, Ithiel, *Foreword*, i de Sola Pool (red.), s vi, s vii, s x, s viii.

¹¹⁷ de Sola Pool, *Foreword*, s viif.

¹¹⁸ Laslett, Peter, *Introduction*, i Laslett, Peter & Fishkin, James (red.), *Philosophy, Politics and Society: Fifth Series* 1979, s 1, s 4. Ibland anges 1972 som utgivningsår för John Rawls bok *A Theory of Justice*.

¹¹⁹ Held, s 247. Se även Connolly, William E. (red.), *Preface*, i Connolly, William E. (red.), *The Bias of Pluralism* (1969), s i.

¹²⁰ Dessutom har statsvetaren Robert Lanes hustru Helen Lane skrivit en nyckelroman *Tell The Time To None* (1966) om livet vid Yale. Denna bok har inte gått att beställa via svenska bibliotek. Se Merelman, s 43ff, s 57.

¹²¹ Held, s 247.

¹²² Bäck, s 25.

ses som en form av behavioralism eller funktionalism. Men det har även funnits normativa pluralister.¹²³

I *Statsvetenskapligt lexikon* definieras *pluralism* som ”tron på kulturell, ekonomisk och politisk mångfald, maktfördelning genom institutionell differentiering och kontroll utan att en institution är mer suverän än andra, och konstitutionell demokrati där individuella rättigheter garanterar alla intressen samma representationsmöjligheter”.¹²⁴

Pluralism anses normalt syfta på ett samhällssystem som är uppbyggt kring olika typer av intressegrupper.¹²⁵ Leif Lewin tolkar emellertid pluralism som ett system med konkurrens mellan olika eliter.¹²⁶ Det är alltså viktigt att påpeka att ordet pluralism i detta sammanhang *inte* står för etnisk mångfald. Sådan spelar däremot stor roll för den statsvetenskapliga riktning som kallas *multikulturalism*. Denna framställs ofta i litteraturen som en motpol till pluralismen.¹²⁷

William E. Connolly talar om två olika former av pluralism. Den s.k. *umpireversionen*, som sociologer och ekonomer ofta ansluter sig till, lägger tonvikten på sociala organisationer. Den statsvetenskapliga *arenaversionen* ser däremot staten som den arena, där olika former av konflikter utspelas. Robert Dahl är den som mest övertygande utvecklat arenapluralismen, hävdar Connolly.¹²⁸

Pluralismen har inte bara *en* förhistoria utan flera. Connolly spårar den t.o.m. tillbaka till Aristoteles.¹²⁹ Enligt *Statsvetenskapligt lexikon* uppstod den moderna pluralismen när Arthur F. Bentley lanserade sin teori om korsande konfliktlinjer 1908.¹³⁰ Två politiska motståndare kan t.ex. tillhöra samma idrottsklubb samtidigt som två klubbkamrater kan vara medlemmar i skilda partier.

Paul Q. Hirst menar att det i redan vid 1900-talets början fanns en pluralistisk rörelse i Storbritannien. I en antologi lyfter han fram namn som G.D.H. Cole (1889-1959), J.N. Figgis (1866-1919) och H.J. Laski (1893-1950).¹³¹ Efter att ha upplevt en höjdpunkt på 1920-talet förlorade dock denna riktning snabbt sitt inflytande.¹³²

Pluralismen har också amerikanska rötter. En av grundlagsfäderna – James Madison – ägnade stort intresse åt de olika fraktioner, som på hans tid fanns i politiken. Enligt Madison var det viktigt att inte någon grupp blev alltför dominerande i samhället.¹³³ I motsats till detta ansåg efterkrigstidens pluralister att olika grupperingar bidrog till att öka stabiliteten i samhället.¹³⁴

¹²³ Merelman, s 108f. Leif Lewin använder huvudsakligen beteckningen ”funktionalister” i sin bok *Folket och eliterna*, s 20f, s 126.

¹²⁴ Artikel om pluralism i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 203.

¹²⁵ Birch, s 77, s 173, s 179f.

¹²⁶ Lewin, *Folket och eliterna*, s 20.

¹²⁷ Merelman, s 280ff. Statsvetaren Karl Deutsch har hävdad att Dahl övergav pluralismen för multikulturalismen när han studerade forna Jugoslavien. A.a., s 237.

¹²⁸ Connolly, William E., *The Challenge to Pluralist Theory*, i Connolly, *The Bias of Pluralism* 1969, s 8f.

¹²⁹ Connolly, *The Challenge to Pluralist Theory*, s 4.

¹³⁰ Artikel om pluralism i *Statsvetenskapligt lexikon*, s 203. Se även Bentley, Arthur F., *The Process of Government* (utdrag ur bok med samma namn 1908), i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), s 19f.

¹³¹ Hirst, Paul Q, *Introduction*, i Hirst, Paul Q (red.), *The Pluralist Theory of the State: Selected Writings of G.D.H. Cole, J.N. Figgis, and H.J. Laski*, Routledge, London & New York 1993, s 9ff. Lindblad betraktar i stället Laski som den siste normativisten av den gamla skolan. ”Vid hans död 1950 brast ett band med en stor kulturtradition.” Lindblad, s 123.

¹³² A.a., s 9.

¹³³ Held, s 248f. Även Dahl har framhållit det pluralistiska i Madisons teori. Dahl, *Modern politisk analys*, s 119.

¹³⁴ Held, s 249.

Enligt Held är de främsta företrädarna för efterkrigspluralismen Robert Dahl och David Truman.¹³⁵ Dahl anses dock vara den som formulerat sina tankar mest stringent.¹³⁶ ”[I] en analys av Dahl möter man sällan några överflödiga ord”, konstaterar också Leif Lewin.¹³⁷

Enligt Held finns det två olika typer av amerikansk efterkrigspluralism – *klassisk pluralism* och s.k. *kritisk pluralism* eller *nypluralism*.¹³⁸ Den klassiska pluralismen betonar värdet av sociala gruppers tävlan om politiskt inflytande. En och samma person kan också samtidigt tillhöra olika organisationer med helt skilda uppfattningar – s.k. ”överlappande medlemskap”. Detta anses mildra konflikterna i samhället samt bidra till social integration.¹³⁹

Redan den klassiska pluralismen erkänner att samhället inte är jämlikt, menar Held. Men trots detta anser den att nästan alla grupper har någon fördel, som kan utnyttjas politiskt. Makten betraktas också som spridd mellan skilda grupper i samhället. Företrädare för olika intressen köpslår ständigt med varandra och staten agerar som medlare.¹⁴⁰

Det är viktigt att det råder samstämmighet – konsensus – både om politiska procedurer och om de alternativ som kan anses vara legitima i politiken.¹⁴¹ Enligt Held accepterar klassiska pluralister att den stora massan är politiskt ointresserad. De godtar därför att demokratin inskränks till en tävlan mellan olika eliter.¹⁴²

Robert Dahl startade 1955 ett forskningsprojekt för att undersöka vilka som egentligen hade makten i New Haven, den stad där Yale-universitetet är beläget.¹⁴³ Som medarbetare engagerades Nelson Polsby och Raymond Wolfinger.¹⁴⁴ Resultatet presenterades i flera böcker – bl.a. i Dahls berömda verk *Who Governs?* från 1961.

I boken *The Power Elite* (1956) hade sociologen C. Wright Mills hävdad att det fanns *en enda maktelit* i amerikanska samhällen.¹⁴⁵ Dahl och hans medarbetare fann att så inte var fallet. I New Haven var makten utspridd på *flera* eliter och således pluralistiskt fördelad.¹⁴⁶ Dahl kritiserades dock för att inte ha tagit tillräcklig hänsyn till dold maktutövning.¹⁴⁷

I slutet av 1960-talet upplevde den klassiska pluralismen en kris enligt Held. Studentrevolten, Vietnamrörelsen, feminister och antirasistgrupper visade att den värdegemenskap, som pluralisterna tagit för given, inte längre existerade i det amerikanska samhället.¹⁴⁸ Även en del pluralister radikaliserades av det nya samhällsklimatet, menar Held. Bland dessa fanns

¹³⁵ Birch, s 117, s 181. Held, s 250.

¹³⁶ Hirst, Paul Q, *Introduction*, s 3. Hirst, Paul Q., *Retrieving Pluralism*, i Outhwaite, William & Mulkay, Michael (red.), *Social Theory and Social Criticism: Essay for Tom Bottomore* 1987, s 156. Lewin, *Folket och eliterna*, s 190, s 198. Lee, s 174.

¹³⁷ Lewin, *Folket och eliterna*, s 198.

¹³⁸ Held, s 250, s 269f. John F. Manley har gjort en liknande distinktion mellan pluralism och neo-pluralism eller, som han också kallar dem, Pluralism I och Pluralism II.

Se Manley, John F., *Neo-Pluralism: A Class Analysis of Pluralism I and Pluralism II*, i Dahl, Robert; Shapiro, Ian & Cheibub, José Antonio (red.), *The Democracy Sourcebook* 2003, s 381ff. (Artikeln ursprungligen publicerad i *American Political Science Review* 77, no. 2 1983.)

¹³⁹ Se Held, s 252f, s 269. Bäck, s 25.

¹⁴⁰ Held, s 251f.

¹⁴¹ Held, s 256-262, s 269.

¹⁴² Held, s 248.

¹⁴³ En sammanfattning av forskningsmetoden ges i Dahl, *Modern politisk analys*, s 84.

¹⁴⁴ Birch, s 182. Dahl, *Who Governs?*, s vff.

¹⁴⁵ Birch, s 164f, s 187, s 199.

¹⁴⁶ Den första delen av *Who Governs?* har titeln ”From Oligarchy to Pluralism”. Se Dahl, *Who Governs?*, s 11. Birch, s 164f. Held, s 254f. Parry, Geraint, *Politiska eliter* (1969/1970), s 77, s 140.

¹⁴⁷ Bachrach, Peter & Baratz, Morton S., *Makt och fattigdom* (1970/1972), s 15. Crenson, Matthew A., *The Unpolitics of Air Pollution: A Study of Non-Decisionmaking in the Cities* (1971/1979).

Lukes, Steven, *Power: A Radical View*. Held, s 63f. Birch, s 165. Lewin, *Folket och eliterna*, s 120.

¹⁴⁸ Held, s 262f.

både Robert Dahl och Charles Lindblom. Held kallar den nya och mer progressiva riktningen för *nypluralism* eller *kritisk pluralism*.¹⁴⁹

Det hade blivit helt uppenbart att inte alla medborgare hade lika stora möjligheter att påverka politiken. Bristen på jämlikhet uppfattades nu också som ett hot mot den politiska friheten. Även det privata näringslivets makt började ifrågasättas. Staten kunde inte heller längre betraktas som en neutral skiljedomare. Det hade ju visat sig att även statliga ledare agerade så att det gynnade deras egna intressen.¹⁵⁰

6.4. En legitimerande diskurs

I boken *Pluralism at Yale* (2003) hävdar Richard M. Merelman att pluralismen spelat en avgörande roll för att legitimera den amerikanska regimens politik.¹⁵¹ Merelman har också myntat begreppet *legitimerande diskurs* (eng. "*legitimizing discourse*") som beteckning på pluralismens politiska funktion.¹⁵² Redan 1969 hade Connolly hävdad att pluralismen fungerat som en "*justifying ideology*".¹⁵³ En liknande kritik har framförts mot Dahls polyarkiteori av Donald J. Lee.¹⁵⁴

Merelmans begrepp kan ses som en borgerlig motsvarighet till Antonio Gramscis marxistiska hegemonibegrepp.¹⁵⁵ Men det finns trots allt viktiga skillnader mellan Merelman och Gramsci.

En legitimerande diskurs behöver inte innebära en förvrängning av verkligheten – den kan faktiskt vara helt sann. Vad den säger är bara att makthavarna gör så gott de kan och att status quo är det bästa som rimligen kan uppnås i verkligheten. En legitimerande diskurs innebär inte att de intellektuella kontrolleras av makthavarna. Svaga och förtryckta behöver inte heller tro på ideologin.¹⁵⁶ Men en legitimerande diskurs fyller trots detta en viktig funktion. Den bidrar till att stabilisera det politiska systemet och den försäkrar makthavarna om att deras politik är rimlig.¹⁵⁷

Idag har pluralismen till stor del efterträtts av andra teorier. Merelman nämner t.ex. *rational choice*, *den historiska institutionalismen* samt *multikulturalismen*. Ingen av dessa riktningar har dock blivit så dominerande som pluralismen en gång varit.¹⁵⁸

Yale University har också på ett mer direkt sätt påverkat amerikansk politik. Många framstående politiker och tjänstemän har nämligen studerat vid detta universitet – antingen statskunskap eller juridik. Bland dessa finns makarna Bill och Hillary Clinton, George W. Bush, Dick Cheney och Joseph Lieberman.¹⁵⁹

¹⁴⁹ A.a., s 265-270. I modell VI på s 269f jämför Held nypluralism med klassisk pluralism.

¹⁵⁰ A.a.

¹⁵¹ Merelman, s ix.

¹⁵² A.a., s 4.

¹⁵³ Connolly, *The Challenge to Pluralist Theory*, s 21. Se även a.a. not 43, s 33

¹⁵⁴ Lee, s 163f.

¹⁵⁵ Merelman, s 7, s 9. Se även Birch, s 63. En närmare presentation av Gramscis hegemonibegrepp finns i Anderson, Perry, *Om den västerländska marxismen* (1976/1984), s 94f.

¹⁵⁶ Merelman, s 9f.

¹⁵⁷ A.a., s 11f, s 180ff.

¹⁵⁸ A.a., s 280ff.

¹⁵⁹ A.a., s 13f.

7. Olika polyarkibegrepp

7.1. Polyarki som statsvetenskapligt begrepp

7.1.1. Politics, Economics, and Welfare 1953

Dahl använder för första gången ordet ”polyarchy” 1953 i *Politics, Economics, and Welfare* – skriven tillsammans med Charles E. Lindblom.¹⁶⁰ Boken kan ses som en studie av ett blandekonomiskt system, där prismekanismen (marknadsmekanismen) balanseras av tre olika former av politisk styrning: *hierarki*, *förhandling* och *polyarki*.¹⁶¹ Samtliga fyra tekniker behövs för att ett samhälle skall kunna uppnå ekonomiskt välstånd. De finns också i alla moderna ekonomier – fast i varierande utsträckning.¹⁶²

I system som bygger på förhandlingar eller köpsläende (eng. *bargaining*) kontrollerar olika typer av ledare (eng. *leaders*) varandra. I en hierarki är det ledare som kontrollerar icke-ledare (eng. *non-leaders*) och byråkratin betraktas som en variant av hierarkin. Polyarkin definieras däremot som en process där icke-ledare kontrollerar sina ledare.¹⁶³ Bargaining är den teknik som har den svagaste teoretiska underbyggnaden. Men den brukar rättfärdigas i sammanhang där den anses vara det minst dåliga alternativet.¹⁶⁴

Även om samtliga faktorer samverkar, spelar nästan alltid någon av dem en huvudroll. Den dominerande faktorn får också ge namn åt sin typ av samhälle eller organisation. Dahl och Lindblom talar således om ”*polyarchal organization*”, ”*polyarchal society*” samt ”*polyarchal governments*”.¹⁶⁵

Polyarki är även namnet på verklighetens ofullkomliga demokrati.¹⁶⁶ Om demokrati betraktas som ett mål, ses polyarki som ett *medel* att nå detta mål.¹⁶⁷ Polyarki definieras också som en *process* där medborgarna (”icke-ledarna”) kan utöva makt över sina ledare.¹⁶⁸

Författarna ställer upp två grundläggande villkor för en polyarki. För det första måste ledarna komma till makten genom att tävla med varandra om medborgarnas (icke-ledarnas) stöd. För det andra måste medborgarna ha möjlighet att välja bort sittande makthavare till förmån för andra. Så länge dessa båda grundvillkor existerar kan polyarkin överleva.¹⁶⁹

De båda statsvetarna specificerar också vad de anser vara nödvändiga betingelser för en polyarki.¹⁷⁰ Särskilt viktig är rösträtten och själva valproceduren.¹⁷¹ De ställer även upp sex kriterier, som i högre eller lägre grad måste vara uppfyllda. Det rör sig till stora delar om sådant som betraktas som naturligt i en demokrati: flertalet vuxna skall ha rösträtt och de skall inte riskera några bestraffningar för sina val (villkor 1). Alla röster skall dessutom ha *ungefär* samma värde (villkor 2).¹⁷²

¹⁶⁰ Dahl, *On Democracy*, s 90. a.

¹⁶¹ Dahl & Lindblom, s 54, 168, s 209.

¹⁶² A.a., s 172, s 369.

¹⁶³ A.a., s 23.

¹⁶⁴ A.a., s 472.

¹⁶⁵ A.a., s 276. Mina kursiveringar.

¹⁶⁶ A.a. s 43.

¹⁶⁷ A.a., s 41.

¹⁶⁸ A.a., s 23.

¹⁶⁹ A.a., s 283, s 286.

¹⁷⁰ A.a., s 277.

¹⁷¹ A.a., s 414.

¹⁷² Se a.a., s 277ff.

Dessa krav var inte helt självklara i 1950-talets USA. I sydstaterna saknade t.ex. de svarta fortfarande politiska rättigheter. Även i nordstaterna förekom valfusk och en del valdistrikt styrdes av lokala ”bossar”, som bestämde hur andra skulle rösta.¹⁷³

Alla röster har inte heller samma värde i USA. Varje delstat har t.ex. två representanter i senaten – oavsett hur många invånare det finns. En röst i en stat med liten befolkning väger därför tyngre än en röst i en stat med stor befolkning.¹⁷⁴

7.1.2. A Preface to Democratic Theory 1956

I boken *A Preface to Democratic Theory* vidareutvecklar Dahl sin polyarkiteori. Han anser fortfarande att det är viktigt att vanliga medborgare kan kontrollera sina ledare,¹⁷⁵ men polyarki definieras inte längre som en process. Dahl utgår i stället från de stater som normalt brukar betraktas som demokratier (i väst). Han börjar med att analysera vad som kännetecknar dessa. Därefter undersöker han vilka nödvändiga och tillräckliga betingelser som krävs för att maximera graden av demokrati i verkligheten.¹⁷⁶

I *Preface*, som boken ofta kallas, försöker Dahl mäta graden av polyarki genom att specificera operationella definitioner. Han använder också logiska och matematiska symboler.¹⁷⁷ Dahl specificerar åtta kriterier, som i hög grad måste vara uppfyllda i en polyarki.¹⁷⁸ Även i detta fall rör det sig till stor del om demokratiska självklarheter, men jämfört med tidigare har kraven skärpts. I *Politics, Economics, and Welfare* hade man krävt att alla medborgare skulle ha tillgång till information från olika källor (villkor 5).¹⁷⁹ I *Preface* fordras dessutom *alla* skall ha *identisk* information om *samtliga* alternativ i politiken (villkor 5).¹⁸⁰

Dahl medger att det inte finns något samhälle som hundra procentigt kan leva upp till samtliga krav.¹⁸¹ De åtta villkoren bör i stället betraktas som dimensioner, som i olika grad kan uppfyllas. Dahl har t.o.m. utvecklat matematiska formler för att mäta och kvantifiera dem.¹⁸² Varje dimension tilldelas sedan ett värde mellan 0 och 1. Utifrån dessa värden klassificerar han sedan olika politiska system.¹⁸³

För att ett samhälle skall räknas som *polyarki* måste samtliga åtta variabler uppnå ett värde om minst 0,5. För att dessutom klassificeras som *egalitär polyarki* krävs att alla variabelvärden uppgår till 0,75. Alla andra polyarkier kallas *icke-egalitära*.¹⁸⁴

Samhällen där inte något värde når upp till 0,5 kallas *hierarkiska*. Om inget värde når upp till 0,25 talar Dahl om *diktatur*. Om något värde överstiger denna nivå talar han i stället om *oligarki*. I blandade system finns värden på såväl 0,5 som under denna nivå.¹⁸⁵ Dahl skapar på så sätt en klassifikation utifrån rent operationella kriterier.¹⁸⁶ (Se Figur 5 på s 24 i denna uppsats.)

¹⁷³ A.a., s 295f.

¹⁷⁴ En mer ingående kritik av valsystemet till senaten finns i Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, kap 4, Tabell 2, s 114f.

¹⁷⁵ A.a., s 3.

¹⁷⁶ A.a., s 64.

¹⁷⁷ Se t.ex. a.a., s 60ff, s 84ff.

¹⁷⁸ Punkterna sammanfattas i Appendix 1 i denna uppsats. Se även Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 84.

¹⁷⁹ Dahl & Lindblom, s 277f.

¹⁸⁰ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 84.

¹⁸¹ A.a., s 71.

¹⁸² Se t.ex. a.a., s 85f.

¹⁸³ A.a., s 87. ”A possible classification of polyarchies”, säger Dahl, som ofta uttrycker sig försiktigt.

Citatet kursiverat i a.a.

¹⁸⁴ A.a. s 87.

¹⁸⁵ A.a., s 87.

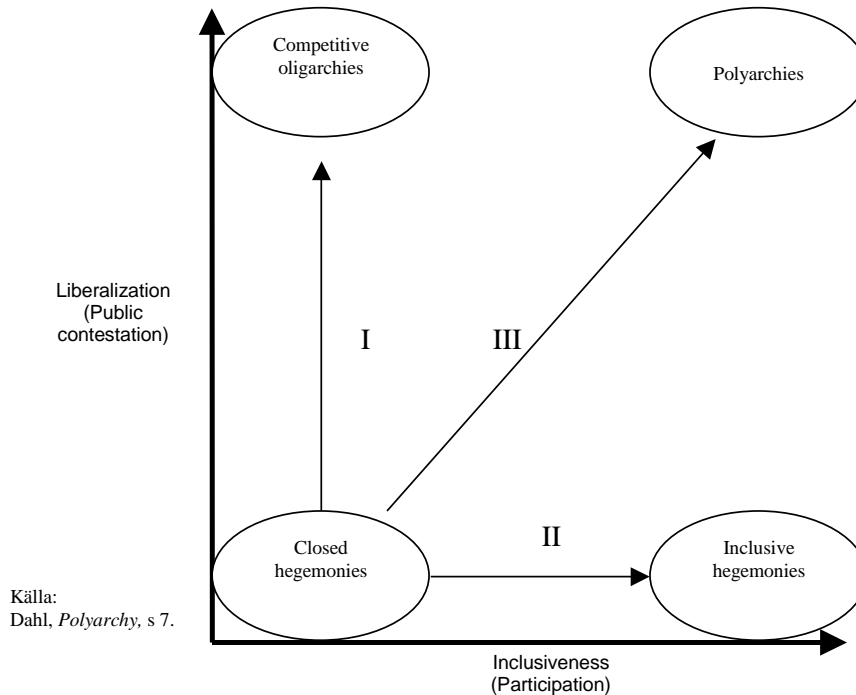
¹⁸⁶ Dahl beskriver sin operationaliseringsmetod i a.a., s 84ff. Att det i praktiken finns stora problem med att genomföra operationaliseringar påpekas på s 100.

7.1.3. Polyarchy 1971

I *Polyarchy* har Dahl helt frångått sin tidigare operationalisering i *Preface*. I stället har han valt en helt annan metod för att definiera polyarkibegreppet. De empiriska data som används i denna bok bygger till stora delar på forskning bedriven av andra statsvetare.¹⁸⁷

Operationaliseringen av polyarkibegreppet inskränks nu till två dimensioner.¹⁸⁸ Den första mäter omfattningen av tillåten opposition, fri press och flerpartisystem. Denna dimension kallar Dahl för ”*public contestation*” eller ”*liberalization*”.¹⁸⁹ Den andra dimensionen – ”*participation*” eller ”*inclusiveness*” – mäter graden av folkligt deltagande i politiken.¹⁹⁰

De båda dimensionerna kan beskrivas i följande figur:
Figur 1.¹⁹¹

På x-axeln finns dimensionen *inclusiveness (participation)*¹⁹² och på y-axeln *liberalization (public contestation)*. Samhällen med låga värden på båda dimensionerna kallar Dahl för *slutna hegemonier (closed hegemonies)*.

Samhällen med inslag av liberalisering – men med låga värden för folkligt deltagande – kallas *oligarkier med konkurrensinslag*¹⁹³ (*competitive oligarchies*). Om deltagandet är högt

¹⁸⁷ Dessa statsvetare är bl.a. Bruce M. Russett, J. David Singer samt Melvin Small.

Se t.ex. Dahl, *Polyarchy*, s 84f, 194f, s 232ff, s 248.

¹⁸⁸ A.a., s 4ff. Eftersom det är svårt att hitta exakt motsvarande begrepp på svenska behålls de engelska beteckningarna i denna uppsats.

¹⁸⁹ A.a., s 4, s 64f. Termen ”*contestation*” har Dahl enligt egen uppgift lånat från Bertrand de Jouvenel. A.a., kap.1, not 4, s 9. Dahl använder även andra begrepp om denna dimension – t.ex. ”*political competition*, *competitive politics*, *public contestation*”. A.a.

¹⁹⁰ A.a., s 4.

¹⁹¹ I a.a. heter figuren 1.2.

¹⁹² Även kallad ”[r]ight to participate in elections and office”. A.a., Figur 1.1, s 6 . Se även Figur 1.2, s 7.

¹⁹³ Uppsatsförfattarens svenska term.

men graden av liberalisering låg talar Dahl i stället om *inklusive hegemonier (inclusive hegemones)*.¹⁹⁴

Donald J. Lee menar att de båda dimensionerna i *Polyarchy* (1971) redan kan spåras i Dahls och Lindbloms verk *Politics, Economics, and Welfare* (1953).¹⁹⁵ I denna bok hade ju *rösträtten* och *valproceduren* framhållits som nödvändiga betingelser för polyarki.¹⁹⁶ Lee skriver:

These two basic dimensions of measurable democracy or polyarchy are labelled differently in various parts of his/Dahl's/ work but remain the central focus of his theory throughout its development.¹⁹⁷

7.2. Polyarki som organisationsteoretiskt begrepp

Polyarkibegreppet har inte enbart haft en statsvetenskaplig innebörd. Redan från början har det också använts som organisationsteoretiskt begrepp. I *Politics, Economics, and Welfare* är polyarki vid sidan av hierarki, förhandling ("bargaining") och prismekanismen en av fyra metoder för att styra ett samhälle.¹⁹⁸ De fyra processerna fungerar också i andra typer av organisationer än stater. Dahl och Lindblom hävdar t.o.m. att "*out of these processes emerge all the particular techniques of politico-economic organization*".¹⁹⁹ Hierarki, förhandling och polyarki står alltså för olika former av styrning och rationell kontroll.²⁰⁰

I *Preface* och *Polyarchy* används polyarkibegreppet huvudsakligen om statsbildningar. Men Dahl hävdar att det även kan tillämpas på t.ex. kommuner, kyrkor och fackföreningar.²⁰¹ Om dessa medräknas kan man tala om ett hundratal – kanske t.o.m. ett tusental – olika polyarkier, skriver Dahl i *Preface*.²⁰² Samtidigt påstår han att andelen "egalitära polyarkier" troligen är mycket liten.²⁰³

7.3. Polyarki som nationalekonomiskt begrepp

I *Politics, Economics, and Welfare* (1953) använder Dahl och Lindblom ordet polyarki också i en nationalekonomisk betydelse – t.ex. i samband med USA:s federala budget.²⁰⁴ De diskuterar även polyarkins roll i den ekonomiska politiken.²⁰⁵ Dessutom talar de om en "polyarkisk prismekanism" (eng. *polyarchal price mechanism*). Detta begrepp syftar t.ex. på prissättningen i de företag som ägs av den svenska konsumentkooperationen. Föreningsstyrelser måste visserligen ta hänsyn till marknadsläget när de prissätter sina varor, men trots detta kommer priset att avvika från ett "fritt" marknadspris.²⁰⁶

Varken i *Preface* (1956) eller *Polyarchy* (1971) förekommer polyarkibegreppet i nationalekonomiska sammanhang. I *On Democracy* (1998) används begreppet *polyarchal democracy* som beteckning på en ofullkomlig form av demokrati. Dahl menar att ett marknadsekonomiskt system gynnar uppkomsten av demokrati upp till denna nivå samtidigt som det förhindrar en ytterligare demokratisering.²⁰⁷

¹⁹⁴ A.a., Figur 1.2, s 7. Se även Figur 1 s 19 i denna uppsats.

¹⁹⁵ Lee, s 13f.

¹⁹⁶ Dahl & Lindblom, s 277. Se även a.a., s 283, s 286.

¹⁹⁷ Lee, s 14.

¹⁹⁸ Dahl & Lindblom, s 172, s 369.

¹⁹⁹ A.a., s 168. Min kursivering.

²⁰⁰ A.a., s 22.

²⁰¹ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 74.

²⁰² A.a., s 74. Se även Dahl, *Polyarchy*, s 12.

²⁰³ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 74.

²⁰⁴ Dahl & Lindblom, s 276.

²⁰⁵ A.a., s 319ff.

²⁰⁶ A.a., s 192f.

²⁰⁷ Dahl, *On Democracy*, s 178.

8. Polyarki och demokrati

I *Politics, Economics, and Welfare* (1953) skiljer Dahl och Lindblom mellan begreppen *demokrati* och *polyarki*. Trots detta är författarna ibland något otydliga eller motsägelsefulla. Det händer t.o.m. att de likställer de båda begreppen: "*Polyarchy is a process, sometimes called democracy, in which non-leaders control leaders*".²⁰⁸ Av citatet framgår också att polyarki ses som en *process*. Demokrati betraktas då som ett *mål* och polyarki som ett *medel* att nå detta mål:

Democracy is a goal, not an achievement. The main sociopolitical process for approximating (although not achieving) democracy we shall call polyarchy. /---/ If democracy is one of our goals and if polyarchy is a process for approximating that goal, it follows that we must also value polyarchy as a means.²⁰⁹

Demokratibegreppet har en alltså utopisk dimension, vilket Dahl och Lindblom tydligt framhåller: "*Democracy, as we have defined it, is undoubtedly a utopia*", skriver de.²¹⁰ Polyarki är emellertid inte enbart ett medel. Eftersom det utopiska målet aldrig till fullo kan uppnås, blir polyarki också beteckningen på verklighetens ofullkomliga form av demokrati. Dahl och Lindblom talar således om polyarki som "*the real-world approximation of democracy*".²¹¹

Dahl och Lindblom påpekar att modern forskning om ledarskap inte kunnat integreras på ett tillfredsställande sätt i klassisk demokratiteori.²¹² En av 1900-talets mer kända elitteorier är *oligarkins järnlag*, som formulerats av sociologen Robert Michels (1876-1936). Michels studerade det tyska socialdemokratiska partiet och fann att detta i realiteten styrdes en liten klick – helt i kontrast till den officiella ideologin. Michels drog därav slutsatsen att en elit alltid kommer att leda alla större organisationer.²¹³

Dahl och Lindblom erkänner existensen av "oligarkins järnlag". Men de anser att denna endast kan verka oinskränkt i en ren diktatur. I en polyarki balanseras den av en motsatt lag, som de kallar "*the 'counteracting law of reciprocity'*".²¹⁴ Denna lag innebär att det finns en möjlighet till ömsesidig dialog mellan ledare och medborgare i ett samhälle. Men endast i en fullkomlig demokrati fungerar denna kommunikation ostört. I en polyarki gör sig oligarkins järnlag också gällande.²¹⁵

I *Politics, Economics, and Welfare* använder Dahl och Lindblom också polyarkibegreppet som beteckning på en av de styrmekanismer, som finns i alla moderna samhällen. De övriga är hierarki, bargaining samt den självreglerande prismekanismen.²¹⁶ Men Dahl är inte helt konsekvent i sin terminologi. I artikeln *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economics* från 1955 (omtryckt 1956) beskriver Dahl samma fyra styrmekanismer. Men i denna uppsats använder han ordet *democracy* i stället för *polyarchy*. *Democracy* blir då både beteckning på själva styrmekanismen och verklighetens demokratiska stater.²¹⁷

²⁰⁸ Dahl & Lindblom, s 23. Min kursivering.

²⁰⁹ A.a., s 41.

²¹⁰ A.a., s 88. Min kursivering.

²¹¹ A.a. s 43. Min kursivering.

²¹² A.a., s 171.

²¹³ Mouzelis, Nicos P., *Organisation and Bureaucracy* (1967/1975), s 27, s 29. Bäck, s 55. Birch, s 194ff.

²¹⁴ Lindblom & Dahl, s 279. Min kursivering.

²¹⁵ A.a., s 279f.

²¹⁶ A.a., s 54, s 168.

²¹⁷ Dahl, Robert A., *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economics* (tidigare publicerad i boken *Research Frontiers in Politics and Government*, The Brookings Institute, Washington 1955), i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), s 83, s 90.

Det är oklart varför Dahl använder ordet demokrati i denna artikel. Möjligen betraktade han ännu polyarki som en term han och Lindblom tillfälligt infört i *Politics, Economics, and Welfare* (1953). Det blir först i och med *Preface* (1956), som Dahl gör ett allvarligt försök att operationalisera sitt polyarkibegrepp.

Donald J. Lee, som kritiserar Dahl utifrån ett vänsterperspektiv, skriver:

Although *Politics, Economics, and Welfare* contained a description of the basic elements of the theory of polyarchy, it was not until the appearance of *A Preface to Democratic Theory* that we are presented with its full dimensions and the strategy for elaborating it.²¹⁸

I *Preface* definieras polyarkibegreppet operationellt som ett kluster med åtta dimensioner. Dessa kan sedan tilldelas värden mellan 0 och 1. För att räknas som polyarki krävs att varje enskild faktor åtminstone uppnår ett värde på minst 0,5.²¹⁹

Det torde vara omöjligt att få högsta betyg på samtliga åtta variabler.²²⁰ I det femte villkoret kräver ju Dahl att alla medborgare skall ha identisk information om alla politiska alternativ.²²¹ Även det fjärde villkoret är strängt formulerat²²² och Dahl medger att båda dessa krav har en utopisk karaktär. Dahl försvarar detta med att han letar efter gränsvärden ("limits"), som verkligheten kan mätas emot.²²³

I *Preface* har således inte bara demokratibegreppet utan också polyarkibegreppet ett utopiskt inslag. Detta saknas nästan helt i övriga böcker.²²⁴ Förutom *polyarchy* förekommer i *Preface* även uttrycket "polyarkisk demokrati" (eng. *polyarchal democracy*). Detta begrepp saknas i boken *Polyarchy* men återkommer i *On Democracy*. Enligt Dahls egen utsago är det helt synonymt med "polyarchy".²²⁵

I *Preface* (1956) definierar Dahl demokrati som ett system, där ledarna till stor del är ansvariga inför icke-ledarna.²²⁶ I *Polyarchy* (1971) skriver han att han reserverar termen demokrati för ett samhälle, där ledarna är lyhörda för *alla* sina medborgare. Huruvida ett sådant system överhuvudtaget kan existera tar han inte ställning till. Demokrati ses som ett rent hypotetiskt tillstånd, som verkliga system kan mätas emot.²²⁷ På så sätt får ordet demokrati ett utopiskt inslag även i denna bok.

Dahl ställer också upp åtta normativa villkor för en demokrati.²²⁸ Medborgarna måste t.ex. ha rätt att uttrycka sina åsikter, rösta i politiska val samt tillhöra olika typer av organisationer. Dessutom bör de ha tillgång till alternativa informationskällor. Politikerna skall också ha rätt att tävla om medborgarnas stöd – t.ex. vid politiska val.²²⁹

De olika villkoren kan enligt Dahl sammanfattas i två dimensioner, som också får definiera polyarkibegreppet: "contestation" och "participation".²³⁰ Samhällen med höga värden på båda dimensionerna är i hög grad demokratiska enligt Dahl. Trots detta väljer han att *inte* kalla dem demokratier utan polyarkier. Han anger två skäl till detta: För det första torde demokratibegreppet omfatta *fler* än dessa båda dimensioner, för det andra finns det inte något

²¹⁸ Lee, s 82.

²¹⁹ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 87.

²²⁰ Se Appendix 1 i denna uppsats.

²²¹ "All individuals possess identical information about the alternatives." Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, Villkor 5, s 70, s 87.

²²² "Any member who perceives a set of alternatives, at least one of which he regards as preferable to any of the alternatives presently scheduled, can insert his preferred alternative(s) among those scheduled for voting." A.a.

²²³ A.a.

²²⁴ Åtminstone de böcker som studeras i denna uppsats.

²²⁵ E-postbrev från Dahl till uppsatsförfattaren den 4 februari 2004.

²²⁶ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 125.

²²⁷ Dahl, *Polyarchy*, s 6.

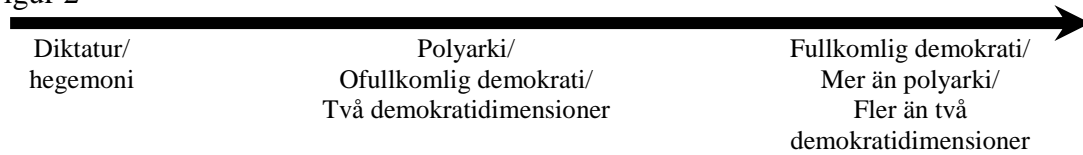
²²⁸ A.a, s 2f. De åtta villkoren redovisas i Appendix 2. De skall inte sammanblandas med de åtta demokrati-dimensionerna i *A Preface to Democratic Theory* (1956).

²²⁹ Dahl, *Polyarchy*, s 3.

²³⁰ A.a., s 6f.

samhälle som är helt demokratiserat.²³¹

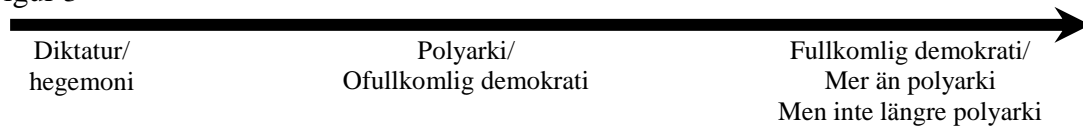
Figur 2

Modellen har dock en brist. En av polyarkins båda dimensioner är nämligen ”contestation”, ett begrepp som bl.a. innefattar fri press och flerpartisystem. Det ligger i sakens natur att tvister och stridigheter uppkommer i ett sådant system. Om demokrati definieras som en utopi – skall i så fall konflikter tillåtas existera i en sådan? Finns det inte i alla världsreligioner en vision om en värld utan osämja och strider?

Dahl är tveksam till om ett konfliktlöst samhälle överhuvudtaget kan existera i sinnevärlden. Rent hypotetiskt skulle ett sådant samhälle kunna vara *mer* demokratiskt än en polyarki. Men det skulle då inte längre vara en polyarki enligt Dahl. En polyarki kräver nämligen med nödvändighet ett visst mått av tvister.²³² Modellen måste därför modifieras något:

Figur 3

Larry Diamond, som förespråkar en normativ liberal demokrati, menar att de båda dimensionerna i boken *Polyarchy* enbart kan förstås om man förutsätter existensen av en tredje dimension – de mänskliga rättigheter som på engelska sammanfattas under beteckningen ”civil liberty”.²³³

I *Politics, Economics, and Welfare* (1953) hade polyarkin definierats som medel och demokratin som mål.²³⁴ I *On Democracy* (1998) ser Dahl inte längre demokratin som enbart ett mål. Den blir nu också viktig som medel för att uppnå andra värden. Ett demokratiskt samhälle anses t.ex. gynna den ekonomiska tillväxten. Dessutom bidrar det till medborgarnas personlighetsutveckling.²³⁵

Donald J. Lee, som är kritisk till Dahl, hävdar att polyarkibegreppet skiljer sig från demokratibegreppet genom att det inte eftersträvar det omöjliga.²³⁶ I stället för att ange förutsättningarna för en ideal demokrati, försöker Dahl optimera graden av demokrati i verkligheten, menar han.²³⁷ Genom att reducera gapet mellan demokratiska värden och praktik, har Dahl också sänkt demokratibegreppets standard, hävdar Lee.²³⁸

²³¹ Dahl, *Polyarchy*, s 8.

²³² A.a., s 159. Dahl har också liknat konflikt och politik vid två tvillingar. Dahl, *Modern politisk analys*, s 110.

²³³ Diamond, Larry, *Defining and Developing Democracy* (ursprungligen avsnitt i Diamond, Larry, *Developing Democracy: Toward Consolidation*, 1999), i Dahl, Shapiro & Cheibub (red.), s 32.

²³⁴ Dahl & Lindblom. s 41.

²³⁵ Dahl, *On Democracy*, s 45.

²³⁶ Lee, s 101.

²³⁷ A.a., s 85. Lee ger ibland ett intryck av att vara marxist och materialist. Se t.ex. a.a., s 155. I andra sammanhang använder han däremot normativa argument. Se t.ex. a.a., s 135f. En studie av eventuella inkonsekvenser hos Lee ligger dock utanför ramen för denna uppsats.

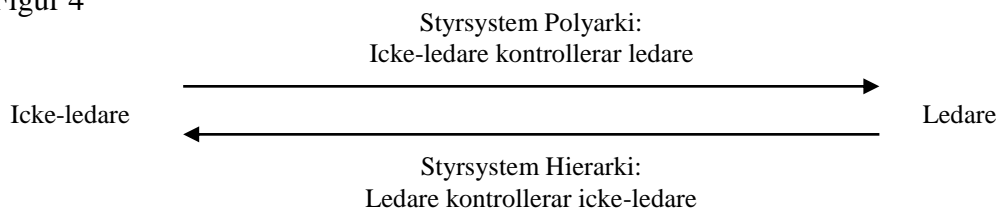
²³⁸ A.a., s 101.

9. Polyarki och hierarki

I *Politics, Economics, and Welfare* (1953) definierar Dahl och Lindblom polyarki och hierarki som två av fyra tekniker för att styra ett samhälle.²³⁹ Dessa båda processer verkar i motsatt riktning mot varandra: I en polyarki kontrollerar medborgarna ("icke-ledarna") sina ledare medan det i en hierarki är ledarna som kontrollerar icke-ledarna.²⁴⁰

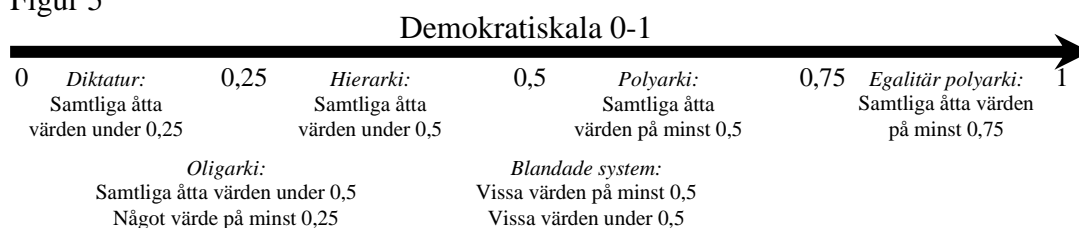
Samtliga fyra processer – polyarki, hierarki, bargaining och prismekanismen - existerar i alla moderna samhällen enligt författarna – fast i olika utsträckning och skilda kombinationer.²⁴¹ De påverkar också varandra. Ett viktigt inslag i en polyarki är de förhandlingar ("bargaining") som äger rum – t.ex. mellan de politiska partiernas ledare.²⁴² När en överenskommelse väl har träffats måste denna också hållas – inte bara av ledarna själva utan också av partiernas riksdagsgrupper. Även i ett polyarkiskt system krävs därför ett inslag av hierarkisk styrning inom de olika organisationerna.²⁴³

Figur 4

I *Preface* (1956) gör Dahl en helt annan definition av begreppen. Han operationaliserar nu åtta villkor, som är relevanta för en polyarki.²⁴⁴ Varje dimension kan sedan mätas på en skala mellan 0 och 1. För att räknas som polyarki krävs att *samtliga* åtta villkor uppvisar ett värde på minst 0,5. Om ingen av de åtta dimensionerna når upp till detta värde kallas samhällssystemet *hierarki*.²⁴⁵ I *Preface* är alltså inte polyarki och hierarki två motsatta processer utan olika grader på samma demokratiskala:

Figur 5²⁴⁶

²³⁹ Dahl & Lindblom, s 54, 168.

²⁴⁰ A.a., s 23.

²⁴¹ A.a., s 172, s 369.

²⁴² A.a., s 334.

²⁴³ A.a., s 503. Tack vare det hierarkiska inslaget inom olika organisationer har förhandlingar blivit framgångsrika i svensk politik enligt författarna. A.a.

²⁴⁴ Punkterna sammanfattas i Appendix 1 i denna uppsats. Se även Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 84ff.

²⁴⁵ A.a., s 87.

²⁴⁶ Figuren bygger på Dahls klassificering i a.a., s 87.

I *Polyarchy* (1971) skriver Dahl att han föredrar termen ”hegemonisk” (eng. *hegemonic*) framför andra begrepp som t.ex. ”hierarkisk” (eng. *hierarchical*).²⁴⁷ Som hegemonier räknas alla de samhällssystem som har låga värden på dimensionen ”contestation”. Om värdet dessutom är lågt på dimensionen ”participation” talar Dahl om ”closed hegemonies”. Samhällen med låga värden för ”contestation” men höga för ”participation” kallas ”inclusive hegemonies”. Även här blir alltså hierarki (hegemoni) och polyarki olika grader – men inte på en polyarkiskala utan på två.²⁴⁸

I *Preface* (1956) har hierarkibegreppet två underavdelningar: *oligarki* och *diktatur*. I båda fallen understiger värdet på samtliga åtta polyarkivariabler 0,5. Om något värde uppgår till 0,25 talar Dahl om oligarki – i annat fall om diktatur.²⁴⁹ I *Polyarchy* (1971) används begreppet ”*competitive oligarchies*” om samhällssystem med höga värden på den ena polyarkifaktorn – ”contestation”. Samtidigt har dock dessa system låga värden på den andra faktorn – ”participation”.²⁵⁰

10. Folkligt deltagande i den politiska processen

År 1942 publicerades Joseph Schumpeters (1883-1950) verk *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Schumpeter var född i Österrike men hade blivit amerikansk medborgare. Hans bok kom att få mycket stor betydelse inom både statsvetenskap och sociologi. Däremot förbigicks den närmast med tystnad inom hans egen disciplin – nationalekonomin.²⁵¹

Schumpeter kom med en ny definition på demokrati. Det som utmärkte en demokrati var inte längre att folket styrde utan att det kunde välja mellan *olika*, konkurrerande eliter.²⁵² Liknande tankar hade redan tidigare framförts av sociologen Max Weber.²⁵³

Efter andra världskriget kom Schumpeter att påverka många statsvetare – inte minst de amerikanska pluralisterna. Själv hade han dock förbisett vikten av organiserade grupper på nivån mellan stat och individ.²⁵⁴ Den nya formen av demokratiteori brukar ofta betecknas som *revisionistisk*.²⁵⁵ Leif Lewin kallar den ”[f]unktionalisternas kompetitionsmodell”.²⁵⁶ Schumpeters anhängare menade dock att den nya modellen var mer ”realistisk” än tidigare teorier.²⁵⁷

Klassiska demokratiteorier hade varit av normativ natur. De flesta hade också betonat vikten av ett högt folkligt deltagande i politiken.²⁵⁸ På 1940-talet hade valsociologiska undersökningar börjat genomföras i USA.²⁵⁹ Dessa hade visat att flertalet medborgare inte var särskilt politiskt intresserade.²⁶⁰ Tidigare hade detta betraktats som en brist.²⁶¹ Men nu ansåg

²⁴⁷ Dahl nämner även begreppen ”monocratic, absolutist, autocratic, despotic, authoritarian, totalitarian”.

Dahl, *Polyarchy*, kap.1, not 4, s 9.

²⁴⁸ A.a., s 7. Se Figur 1 på s 19 i denna uppsats.

²⁴⁹ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 87. Se Figur 5 på s 24 i denna uppsats.

²⁵⁰ Dahl, *Polyarchy*, s 7. Se även Figur 1 på s 19 i denna uppsats.

²⁵¹ Lewin, *Folket och eliterna*, s 19. Held, s 221f. Carole Pateman uppger dock 1943 som publiceringsår. Se Pateman, Carole, *Participation and Democratic Theory*, s 3. Ett utdrag ur Schumpeters *Capitalism, Socialism, and Democracy* finns i Dahl, Shapiro & Cheibub (red.), ss 5-11.

²⁵² Lewin, *Folket och eliterna*, s 17f, s 115.

²⁵³ Held, s 198. Parry, s 184.

²⁵⁴ Held, s 247f. Pateman, s 5.

²⁵⁵ Pateman, s 1ff. Lewin, *Folket och eliterna*, s 5ff. Lindblad, s 126f. Lee, s 8, s 28f.

²⁵⁶ Lewin, *Folket och eliterna*, s 19.

²⁵⁷ Held, s 222.

²⁵⁸ Lewin, *Folket och eliterna*, s 17f. Pateman, s 1ff, ss 22-44. Plant, s 15.

²⁵⁹ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, s 768.

²⁶⁰ Lewin, *Folket och eliterna*, s 5ff.

²⁶¹ Birch, s 104.

man i stället att ett högt folkligt deltagande var onödigt eller t.o.m. skadligt.²⁶² En del statsvetare gick t.o.m. så långt att de påstod att *apatin* hade en *konstruktiv funktion* för att bevara demokratin.²⁶³

Det framfördes olika argument för att bevisa denna tes. Att folk var passiva kunde ju i bästa fall betyda att de faktiskt var nöjda med den förda politiken.²⁶⁴ Men det ansågs också klarlagt att passiva medborgare oftare hade mer auktoritära eller t.o.m. antidemokratiska åsikter. Därför var det enbart av godo om de avstod från politiskt engagemang.²⁶⁵

Den revisionistiska teorin kan således sammanfattas i två punkter:

- 1) Folket har möjlighet att välja mellan konkurrerande eliter i val.
- 2) Ett passivt folk är gynnsamt för det politiska systemets överlevnad.

I boken *Participation and Democratic Theory* (1970) hävdar Carole Pateman att även Dahl skulle omfatta denna syn. Pateman är mycket kritisk till Schumpeters efterföljare och pläderar i stället för ett återvändande till demokratins klassiker som Rousseau (1712-1778) och J.S. Mill (1806-1873).²⁶⁶ I uppsatsen *Procedural Democracy* (1979) bemöter Dahl hennes kritik. Dahl menar att Pateman gravt underskattat det elitistiska inslag, som trots allt fanns hos nämnda klassiker. Dessa hade ju ansett att enbart personer med tillräckliga kvalifikationer skulle få styra i samhället, påpekar han.²⁶⁷ Dahl fortsätter:

Thus the attempt to ground 'participatory democracy' on Mill and his predecessors is fatally flawed. Participation indeed. But only for the qualified! And in principle the qualified might be a tiny minority. Thus it is not only Schumpeter's solution that would permit the demos to shrink into a ruling elite.²⁶⁸

Pateman är dock inte ensam om sin syn på Dahl. I boken *Folket och eliterna* (1971) framför Leif Lewin en liknande kritik.²⁶⁹ Lewin stöder till stora delar sitt resonemang på Dahls maktbegrepp och hans empiriska maktstudier.²⁷⁰ Detsamma gör Geraint Parry i boken *Politiska eliter* (1969/70).²⁷¹

Det är naturligtvis inte möjligt att helt kunna skilja demokratiteoretikern Dahl från maktteoretikern Dahl. Men frågan är vilken bild man får av Dahl om man lägger tonvikten på hans demokratiteori och försöker bortse från hans maktteori.

Det är svårt att läsa ut någon entydig bild av synen på deltagande i *Politics, Economics, and Welfare* från 1953. Dahl och Lindblom tycks ännu inte vara helt på det klara med hur de ser på saken. Men trots osäkerheten verkar de betrakta ett högt deltagande som en förutsättning för polyarki:

Like most simple answers, this one conceals some vital qualifications, including the facts that a "high" level of political activity is itself a precondition for polyarchy and that individuals presently inactive may subsequently become politically active. But for the moment we postpone a discussion of these points and let stand the rather formalistic and not very illuminating statement

²⁶² ”Schumpeters slutsats är att medborgarnas deltagande i demokratin bör minimeras.” Reinikainen, Jouni & Reitberger, Magnus, *Kritiken av deliberativ demokrati*, i Premfors, Rune & Roth, Klas (red.), *Deliberativ demokrati* 2004, s 280. Se även Pateman, s 4ff, s 7.

²⁶³ Lewin, *Folket och eliterna*, s 12ff, s 18, s 21, s 180. Lee, s 28f.

²⁶⁴ Lewin, *Folket och eliterna*, s 99.

²⁶⁵ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 89. Lewin, *Folket och eliterna*, s 72, s 94. Held, s 232, s 254. Birch, s 106f. Reinikainen & Reitberger, s 279f.

²⁶⁶ Se t.ex. Pateman, ss 5-10, ss 22-44.

²⁶⁷ Dahl, Robert A., *Procedural Democracy*, i Laslett, Peter & Fishkin, James, *Philosophy, Politics and Society: Fifth Series* (1979), s 118f.

²⁶⁸ Dahl, *Procedural Democracy*, s 119.

²⁶⁹ Se t.ex. Lewin, *Folket och eliterna*, s 190.

²⁷⁰ Se Lewin, *Folket och eliterna*, s 120, s 130, s 134, s 148f.

²⁷¹ Se t.ex. Parry, s 78, s 80. Rolf Ejvegård framhåller däremot att Dahl vill ha en hög grad av participation inom de olika organisationer som finns i ett pluralistisk system. Ejvegård, Rolf, *Vad är demokrati?*, s 92.

that a precondition for polyarchy is agreement among the politically active and the potentially active.²⁷²

I citatet talas om potentiellt aktiva, vilket innebär att passiva medborgare plötsligt kan börja engagera sig. Detta är något av en hörnsten i pluralistiskt tänkande. Människor som inte får sina intressen tillgodosedda kan plötsligt bilda en helt ny opinionsgrupp. Politikerna måste således inte bara ta hänsyn till existerande grupper utan också till sådana som kan tänkas uppstå i framtiden. Denna lag om förväntade reaktioner – ”*the law of anticipated reactions*” – hade redan på 1930-talet formulerats av statsvetaren Carl Friedrich (1901-1984).²⁷³ Men under efterkrigstiden vidareutvecklades den av Truman och Dahl. Tesen ansågs borga för att ledarna verkligen tog hänsyn till sina medborgare – även om dessa *inte* engagerade sig.²⁷⁴

Hur har då Dahl sett på det folkliga deltagandet i politiken? Det finns faktiskt belägg för att han *inte* betraktade detta som särskilt viktigt på 1950-talet. Lewin hänvisar uttryckligen till artikeln *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economy*. Denna publicerades ursprungligen 1955 men återkom i antologin *Political Behavior* följande år.²⁷⁵ Dahl skriver här:

Nevertheless, what we call 'democracy' – that is, a system of decision-making in which leaders are more or less responsive to the preferences of non-leaders – does seem to operate with a relatively low level of citizen participation. Hence it is inaccurate to say that one of the necessary conditions for 'democracy' is extensive citizen participation.²⁷⁶

Dahl säger visserligen inte att ett högt deltagande skulle vara skadligt för demokratin. Men det är inte nödvändigt. I *Preface* (1956) finns emellertid en sådan antydning. Passiva medborgare har i regel sämre utbildning än aktiva.²⁷⁷ Dessutom har de oftare mer auktoritära värderingar. Om de plötsligt skulle öka sitt politiska engagemang, kunde stödet för demokratin därför komma att minska.²⁷⁸

Carole Pateman menar att det här finns en motsägelse i Dahls teori. Dahl betraktar ju det folkliga deltagandet både som en förutsättning för polyarkin och som en fara för denna.²⁷⁹ I *Preface* definierar ju Dahl polyarki som en funktion av medborgarnas aktivitet i samhället.²⁸⁰ Att endast hälften av amerikanerna utnyttjar sin rösträtt är enligt Dahl ett problem. Likaså att endast en fjärdedel engagerar sig på något ytterligare sätt.²⁸¹

Frågan är om Dahl verkligen är motsägelsefull eller om han pekar på ett dilemma med stöd i 1950-talets forskning.²⁸² Trots att Lewin är mycket kritisk till Dahl, erkänner han dilemmats existens.²⁸³

²⁷² Dahl & Lindblom, s 298.

²⁷³ Lewin, *Folket och eliterna*, s 107f, s 137.

Om Carl J. Friedrich se även <http://oasis.harvard.edu/html/hua27003.html>

²⁷⁴ Lewin, *Folket och eliterna*, s 107f, s 136f. Dahl, *Who Governs?*, s 305. Birch, s 117.

²⁷⁵ Dahl, *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economics*, i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), *Political Behavior: A reader in theory and research* (1956), ss 83-90. (Ursprungligen publicerad i boken *Research Frontiers in Politics and Government* 1955.) Se även Lewin, *Folket och eliterna*, s 190. Lewin anger årtalet 1956, som är det år boken *Political Behavior* publicerades. A.a.

²⁷⁶ Dahl, *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economics*, s 87. Även citerat i Lewin, *Folket och eliterna*, s 190.

²⁷⁶ Se Lewin, *Folket och eliterna*, s 161f.

²⁷⁷ Pateman, s 3.

²⁷⁸ Se Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 89. Pateman, s 10. Lewin, *Folket och eliterna*, s 72.

²⁷⁹ Se Pateman, s 10.

²⁸⁰ ”Polyarchy is a function of the political activity of the members.” Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 81.

²⁸¹ A.a, s 72.

²⁸² Se a.a., s 89.

²⁸³ Lewin, *Folket och eliterna*, s 175. Lewin anser att man kan lösa problemet med att dels arbeta för ekonomisk utjämning, dels låta olika participationsfaktorer öka parallellt. A.a., s 244, 246,

I boken *Modern politisk analys* (1963/1968)²⁸⁴ definierar Dahl demokrati och diktatur på följande sätt:

- 1) En demokrati är ett politiskt system där möjligheterna att delta i besluten i stor utsträckning delas av alla vuxna medborgare.
- 2) En diktatur är ett politiskt system där möjligheterna att delta i besluten är förbehållna ett fåtal.²⁸⁵

Här säger alltså Dahl i klartext att *alla vuxna* skall kunna delta i demokratiska beslut. En demokrati fordrar enligt honom också en större grad av legitimitet än en diktatur.²⁸⁶ Demokratien skulle faktiskt vara dömd till undergång om en stor minoritet var emot den.²⁸⁷ Men samtidigt konstaterar Dahl att många medborgare är passiva. Den politiska apatin verkar nästan vara en ”universell företeelse” i demokratier. Detta hade redan Aristoteles noterat, påpekar han.²⁸⁸

I boken *After the Revolution?* (1970) ser däremot Dahl apatin och den låga participation som ett stort problem.²⁸⁹ I *Polyarchy* (1971) definieras sedan ”participation” som en av polyarkins två dimensioner.²⁹⁰ Dock är det i första hand röstning i politiska val som avses.

I boken *Dilemmas of Pluralist Democracy* (1982) diskuterar Dahl vilka åtgärder som kan vidtas för att öka medborgarnas participation. Av alla politiska resurser är rösträtten den enda som är helt jämlikt fördelad i västliga demokratier.²⁹¹ Eftersom det finns ett starkt samband mellan utbildning och deltagande, är det viktigt att utbildningsnivån höjs. Dessutom bör en inkomstutjämnning äga rum i samhället, menar han.²⁹²

I senare böcker som *Democracy and Its Critics* (1989) och *On Democracy* (1998) tar Dahl klart ställning för ett högt folkligt engagemang.²⁹³ ”Inclusion of adults” betraktas nu som ett av fem kriterier på demokrati.²⁹⁴

Den bild som ges av pluralisterna i sekundärlitteraturen är på en punkt paradoxal. Dels hävdar man att de skulle vara emot ett högt folkligt deltagande. Men samtidigt påstår man att de på fullt allvar skulle ha menat att alla medborgare kunde göra sina röster hörda i politiken.²⁹⁵ Denna uppfattning brukar också tillskrivas Dahl.²⁹⁶ Men frågan är om Dahl någonsin påstått detta.

Vi ska börja med att återge tre kända citat från *A Preface to Democratic Theory* (1956). Citaten har alla en liknande innebörd:

Citat A:

”A central guiding thread of American constitutional development has been the evolution of a political system in which all the active and legitimate groups in the population can make themselves heard at some crucial stage in the process of decision.”

(Dahl: *A Preface to Democratic Theory*, s 137)

²⁸⁴ Svensk översättning av *Modern Political Analysis* (1963).

²⁸⁵ Dahl, *Modern politisk analys*, s 17f.

²⁸⁶ A.a., s 53.

²⁸⁷ A.a., s 35, s 53f.

²⁸⁸ A.a., s 91.

²⁸⁹ Dahl, Robert A., *After the Revolution? Authority in a Good Society* (1970), s 142f.

²⁹⁰ Dahl, *Polyarchy*, s 7. Att Dahl väljer begreppet ”participation” 1971 kan vara tänkt som ett svar på Carole Patemans kritik mot honom i boken *Participation and Democratic Theory* föregående år.

²⁹¹ Dahl, *Dilemmas of Pluralist Democracy: Autonomy vs. Control* (1982), s 170.

²⁹² A.a., s 171ff.

²⁹³ Se t.ex. Dahl, *Democracy and Its Critics*, s 225. Svensk översättning *Demokratien och dess antagonister*, s 348.

²⁹⁴ Held, s 379. Dahl, *On Democracy*, s 38. Se även a.a. s 76ff, s 85f, s 92. De fem demokratikriterierna nämns på s 33 i denna uppsats. Se även Appendix 3.

²⁹⁵ Se t.ex. Held, s 269.

²⁹⁶ Pateman, s 10. Lee, s 29. Uppfattningen kritiseras dock i Hirst, *Retrieving Pluralism*, s 156.

Citat B:

"I defined the 'normal' American political process as one in which there is a high probability that an active and legitimate group in the population can make itself heard effectively at some crucial stage in the process of decision."

(Dahl: *A Preface to Democratic Theory*, s 145)

Citat C:

"With all its defects, it does nonetheless provide a high probability that any active and legitimate group will make itself heard effectively at some stage in the process of decision. This is no mean thing in a political system."

(Dahl: *A Preface to Democratic Theory*, s 150)

Dahl säger här i klartext att alla har chans att göra sina stämmor hörda – åtminstone på något stadium av beslutsprocessen. Men han talar inte om enskilda personer utan om grupper. Dessutom är citaten – både här och i sekundärlitteraturen²⁹⁷ – lösryckta ur sitt sammanhang. Citat B följs nästan omedelbart i texten av en passage, där Dahl kraftigt modifierar sitt uttalande och säger att alla grupper *inte* har lika stort inflytande.²⁹⁸ Några sidor tidigare har han uttryckligen pekat på vissa gruppers svårigheter att göra sina röster hörda i USA. Det gäller både de svarta ("Negroes"), som först på senare tid börjat accepteras, och kommunister, som fortfarande var helt utfrysta 1956.²⁹⁹

Paul Q. Hirst är en av de få som försvarat Dahl utifrån ett vänsterperspektiv. I uppsatsen *Retrieving Pluralism* citerar han det som här kallas citat A. Enligt Hirst beskriver inte Dahl hur det amerikanska samhället faktiskt såg ut 1956 utan i vilken riktning det höll på att utvecklas.³⁰⁰

I *Dilemmas of Pluralistic Democracy* (1982) skriver Dahl att han blivit förvånad över kritikernas påstående att pluralisterna skulle ha trott att alla grupper skulle ha lika stora chanser att göra sina stämmor hörda.³⁰¹ Trots detta beklagar han att han 1956 uttryckt sig på det sätt han gjort i vad som här kallas citat B.³⁰²

Dahl har i flera böcker övertygande argumenterat emot direktdemokratiska system. Med matematiska exempel har han visat hur orimligt stor tid ett sådant system skulle ta i anspråk.³⁰³ I boken *After the Revolution?* (1970) framför han följande argument:

Some solutions are actually prohibited because the requirements of time exceed the time available in any circumstances. Just as there is quite literally no conceivable way by which every citizen of New York can be guaranteed an opportunity to speak at a meeting where every other citizen also speaks, so there is literally no way by which every citizen of New York or Sweden (let alone the United States) can be guaranteed the right to participate in decisions at every stage of the process.³⁰⁴

En närläsning av citatet visar att den sista meningen är en direkt allusion på vad han tidigare sagt i citaten från 1956. Skillnaden är att Dahl denna gång skriver att ingen medborgare kan garanteras att få delta vid varje steg av beslutsprocessen.

I uppsatsen *Procedural Democracy* (1979) hävdar Dahl i klartext att den som inte har möjlighet att delta i det politiska livet inte heller får sina intressen tillgodosedda. Det är dock

²⁹⁷ Lee kritiserar t.ex. det som här kallas Citat C. Se Lee, s 29.

²⁹⁸ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 145.

²⁹⁹ A.a., s 138.

³⁰⁰ Hirst, *Retrieving Pluralism*, s 156.

³⁰¹ Dahl, *Dilemmas of Pluralist Democracy*, Appendix A, s 207.

³⁰² A.a., Appendix A, s 208.

³⁰³ Dahl, *Democracy and its Critics*, s 226ff. Svensk översättning *Demokratin och dess antagonister*, s 350ff.

Dahl, *After the Revolution?*, s 67ff, s 143ff.

³⁰⁴ Dahl, *After the Revolution?*, s 145.

även i detta fall rösträtten som i första hand avses.³⁰⁵ Alla vuxna som permanent vistas i ett land måste enligt Dahl också få rösta – möjligen med undantag för vissa psykiskt handikappade.³⁰⁶

I *On Democracy* (1998) pekar Dahl på den nya teknikens möjligheter för demokratin. Genom Internet kan nu vanliga medborgare ta del av stora mängder med politisk information. Men för att rätt kunna använda denna måste utbildningsnivån höjas i samhället.³⁰⁷

I *Democracy and Its Critics* (1989) framför Dahl en djärv idé. Den representativa demokratin skulle kunna kompletteras av en sorts medborgarråd. Slumpvis utvalda personer skulle ges tid att sätta sig in i politiska frågor, som de via interaktiva media kunde diskutera med varandra.³⁰⁸ Denna tanke har dock övergivits i *On Democracy*.

11. Från beteendevetenskaplig till normativ demokratiteori

På 1950-talet var Dahl klar företrädare för en beteendevetenskaplig statskunskap. Dahls och Lindbloms bok *Politics, Economics, and Welfare* från 1953 hade också en funktionalistisk prägel. Boken är sannolikt påverkad av sociologen Talcott Parsons verk *The Social System* från 1951.³⁰⁹ För det första försöker författarna skapa en helhetsteori, där de politiska och ekonomiska systemen integreras med varandra. För det andra har de sannolikt inspirerats av Parsons s.k. mönstervariabler.³¹⁰ Det gäller både de fyra styrmekanismerna och en del andra dimensioner.³¹¹

Politics, Economics, and Welfare kan även ses som en handbok i modern blandekonomi och social ingenjörskonst. Bokens titel har ju språkliga likheter med *Capitalism, Socialism, and Democracy* – namnet på Schumpeters bok från 1942.

Dahl och Lindblom kan också ha inspirerats av filosofen Karl Popper, vars tvåbandsverk *The Open Society and Its Enemies* kom i amerikansk utgåva 1951.³¹² Popper gick där till hårt angrepp mot fullkomliga utopier, som lätt ansågs kunna urarta till totalitära system. I stället förespråkade han en social ingenjörskonst med stegvisa samhällsförändringar – *piecemeal social engineering*.³¹³ Ett sådant synsätt präglar också Dahls och Lindbloms bok.

I *Politics, Economics, and Welfare* introducerade Dahl och Lindblom begreppet *polyarki* som beteckning på verklighetens ofullkomliga form av demokrati.³¹⁴ Men varför valde de att införa ett helt nytt begrepp?³¹⁵ Gabriel Almond menar att nybildningar av ord – *neologismer* – var vanliga under den tid behavioralismen var som starkast inom amerikansk statskunskap. Anledningen till detta var att behavioralisterna utkämpade interna strider för att vinna vad han kallar *epistemologisk legitimitet* ("epistemological legitimacy").³¹⁶

I *Politics, Economics, and Welfare* kommer Dahl och Lindblom också in på värdeomdömen. De vill dock hellre tala om mål än om värden, skriver de. Men målen bör

³⁰⁵ Dahl, *Procedural Democracy*, s 127. Se även Dahl, *On Democracy*, s 76f.

³⁰⁶ Dahl, *On Democracy*, s 79f. Dahl, *Democracy and its Critics*, s 97. Svensk översättning *Demokratin och dess antagonister*, s 151. Dahl, *Procedural Democracy*, s 129.

³⁰⁷ Dahl, *On Democracy*, s 187.

³⁰⁸ Dahl, *Democracy and its Critics*, s 338ff. Svensk översättning *Demokratin och dess antagonister*, s 518ff.

³⁰⁹ I boken *Modern politisk analys* (1963/1968), s 21, hänvisar Dahl uttryckligen till Parsons.

³¹⁰ En sammanfattande modell av Talcott Parsons mönstervariabler finns i Lane, David, *The Socialist Industrial State: Towards a Political Sociology of State Socialism* (1976/1979), s 65.

³¹¹ Se t.ex. Dahl & Lindblom, s 311. Se även Parsons, Talcott, *The Social System*.

³¹² Carlson, Benny, *Social Engineering, 1899-1999: An Odyssey through the New York Times*, s 10.

³¹³ Popper, Karl, *Det öppna samhället och dess fiender; Del 1*, s 9, s 33, s 210f; *Del 11*, s 93, s 117, s 132, s 134.

³¹⁴ Dahl, *On Democracy*, s 90.

³¹⁵ Här bortses från att begreppet faktiskt inte var nytt. Se Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, not 3, s 78.

³¹⁶ Almond, s 17.

beskrivas i operationella termer. Den mest rationella handlingen definieras också som den mest effektiva.³¹⁷

Vidare talar de båda författarna om motsättningar mellan samhällsvetare och filosofer. De skriver att samtida filosofer för en intensiv diskussion om huruvida värdeomdömen kan anses ha någon mening eller ej.³¹⁸ Själva undviker de att tala om naturliga rättigheter, men de läsare som tror på sådana kan översätta deras värden till sitt eget språk:

Third, we have deliberately avoided the language and concept of natural rights. Readers who accept a natural right doctrine may, however, find it useful to translate the values discussed in this chapter into their own language.³¹⁹

Även i *Preface* för Dahl ett liknande resonemang. Traditionellt sett har man försökt finna argument för ”political equality” och ”popular sovereignty” med naturrättsliga argument, men sådana anses inte längre acceptabla, skriver han.³²⁰ Man har i stället försökt rättfärdiga demokratin med psykologiska och instrumentella effektivitetsargument, men sådana anser han inte vara helt tillfredsställande.³²¹ När han diskuterar intensiteten i människors värderingar, hävdar han att intensitet kan betraktas som en psykologisk motsvarighet till naturrätten.³²² Han säger också att han inte använder ordet *legitimitet* (*legitimacy*) i en etisk utan i en psykologisk betydelse.³²³

I *Preface* har Dahl stor tilltro till vetenskapens framtida utveckling. När han t.ex. diskuterar politisk stabilitet hävdar han att samhällsvetenskapen *ännu inte* kommit med helt tillfredsställande förklaringar,³²⁴ men underförstått verkar det som att han tror att detta kan bli möjligt på sikt.

Inom positivistisk vetenskap har det också ansetts viktigt att kunna förutsäga framtiden – att göra *prediktioner*.³²⁵ I *Preface* ansluter sig Dahl till denna syn.³²⁶ Han kritiserar t.ex. den populistiska demokratiteorin för att inte kunna göra några sådana förutsägelser.³²⁷ Numera ifrågasätter många statsvetare möjligheten att åstadkomma en prediktiv samhällsvetenskap. Bland dessa finns t.ex. både Lennart Lundquist och Anthony Birch.³²⁸

I *Preface* försöker Dahl mäta graden av polyarki genom att operationalisera åtta olika dimensioner.³²⁹ Connolly är mycket kritisk till att använda operationella definitioner inom samhällsvetenskapen. Särskilt skeptisk är han i de fall sådana utformas som ett *kluster*,³³⁰ vilket är precis vad Dahl gör i *Preface*. I denna bok använder Dahl också logiska, funktio-

³¹⁷ Dahl & Lindblom, s 38ff.

³¹⁸ A.a., s 26.

³¹⁹ A.a., s 26.

³²⁰ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 45.

³²¹ Se a.a., s 45ff. Även Alf Ross menar att de naturrättsliga teserna hos Rousseau kan förstås socialpsykologiskt. Ross, Alf, *Varför demokrati?*, s 104.

³²² Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 90, s 99. Exempel på intensitetsproblemet: På en liten arbetsplats finns nio personer som skall skicka ett ombud till fackföreningens kongress. Fem unga arbetare vill ha en vänsterpartist medan fyra äldre vill ha en socialdemokrat. De unga vänsterpartisterna kan dock även acceptera den socialdemokratiska kandidaten. Men de äldre har värderingar som formats under det kalla krigets antikommunism. De kan därför inte alls acceptera en vänsterpartist. Är det i ett sådant fall självklart att majoritetens förstahandsval skall segra med 5-4?

Dahl nämner intensitetsproblemet i *A Preface to Democratic Theory*, s 48ff och vidareutvecklar resonemanget i kapitlet *Equality, intensity and diversity*, ss 90-123. Dahl finner ingen lösning på problemet och förespråkar därför att majoritetsregeln trots allt skall gälla. A.a., s 48. Se även Lewin, Leif, *Ideologi och strategi: Svensk politik under 100 år*, s 333.

³²³ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, kap 2, not 13, s 46.

³²⁴ A.a., s 102.

³²⁵ Lundquist, s 87.

³²⁶ Se t.ex. Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 51, s 60, s 123.

³²⁷ A.a., s 51.

³²⁸ Birch, s 246, s 255. Lundquist, s 87.

³²⁹ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 87.

³³⁰ Connolly, William E., *The Terms of Political Discourse*, s 17ff.

nella och matematiska symboler.³³¹ Även detta var vanligt bland behavioralistiska statsvetare enligt Lindblad.³³²

Logiska symboler och sannolikhetskalkyler spelar också stor roll i Dahls artikel *The Concept of Power* från 1957.³³³ I *Modern politisk analys* (1963/1968) har han blivit något mer skeptisk till användandet av matematiska modeller. Verkligheten är i regel alltför komplicerad för att kunna reduceras till sådana, hävdar han i denna bok.³³⁴

Men trots all beteendevetenskaplig metod finns det ändå en normativ dimension i *Preface*. Dahl tar helt klart ställning för ett demokratiskt samhällssystem – även om han utformar sin teori med empiriska och logiska argument. Dahl försöker ju undersöka vilka nödvändiga och tillräckliga betingelser som krävs för att maximera graden av demokrati i ett samhälle.³³⁵ Dahl kommer även i klartext in på etiska spörsmål i *Preface*. Han talar t.ex. om etiska invändningar mot den populistiska teorin samt om etiska aspekter på människors preferensordningar.³³⁶

I en recension hävdade Dahl 1958 att den politiska teorin var död i den engelskspråkiga världen.³³⁷ Han gick t.o.m. så långt att han påstod att normativ teori enbart var en form av psykologiska projektioner av människans överjag.³³⁸ Dahl var således inte enbart påverkad av behaviorismen utan också av *psykoanalysen*, dess stora rival inom psykologin.

Men bilden av Dahl är paradoxal detta år. Merelman påstår nämligen att Dahl också skrev ett brev till *The Executive Committee of the Faculty of Arts and Sciences* vid Yale. I sin skrivelse begärde han att ett särskilt studieprogram skulle skapas för att överbrygga klyftan mellan politisk teori och empirisk samhällsvetenskap.³³⁹

Ännu 1961 hävdade Dahl att beteendevetenskapen på sikt skulle bli så självklar att den skulle försvinna som egen metod inom statskunskapen.³⁴⁰ I *Modern politisk analys* (1963/1968) för han en mycket nyanserad diskussion om förhållandet mellan normativ och empirisk statsvetenskap.³⁴¹ Skillnaden mellan de båda riktningarna anser han nu vara mindre än man tidigare ansett. ”Faktisk kunskap är inte en *ersättning* för moraliska bedömningar, utan det är en *förutsättning*”, konstaterar han.³⁴²

Trots detta tar Dahl stöd av biologin för att förklara medborgarnas passivitet. Människans beteende är i grunden styrt av uråldriga drifter och politiken har kommit in på ett mycket sent stadium i mänsklighetens utveckling.³⁴³ Men han hänvisar också till psykoanalytiska teorier om demokratiska respektive auktoritära personlighetsdrag.³⁴⁴

I mitten på 1960-talet tycks Dahl ha ändrat uppfattning. I sitt tal vid *The American Political Science Association's* årsmöte 1966 pläderade han öppet för ett återvändande till den

³³¹ Se t.ex. Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 60ff, s 84ff.

³³² Lindblad, s 29f.

³³³ Dahl, *The Concept of Power*, ss 201-215.

³³⁴ Dahl, *Modern politisk analys*, s 145.

³³⁵ Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 64.

³³⁶ A.a., s 44, s 92, s 103.

³³⁷ Dahl, Robert A., *Political Theory: Truth and Consequences* (recension av Bertrand de Jouvenels bok *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good*), i *World Politics* nr 2 1958, s 89. Se även Birch, s 242.

³³⁸ Dahl, *Political Theory*, s 94f.

³³⁹ Merelman, *Pluralism at Yale*, s 61.

³⁴⁰ Dahl, *The Behavioral Approach in Political Science*, ss 763-772.

³⁴¹ Dahl, *Modern politisk analys*, ss 150-162

³⁴² A.a., s 161.

³⁴³ Dahl, *Modern politisk analys*, s 94.

³⁴⁴ A.a., s 136f.

normativa teorin.³⁴⁵ Talet publicerades 1967 i antologin *Contemporary Political Science* och Ithiel de Sola Pool, bokens redaktör, kommenterade att Dahl nu blivit självkritisk.³⁴⁶

Dahl konstaterar att de senaste decenniernas avståndstagande från det normativa varit ett brott mot det förflutna. Politiska tänkare har ju ändå sedan antiken sysslat med att utveckla sådana teorier. Dahl pekar på att det nu finns stora mängder empiriska data, som även kan utvärderas kvalitativt. En normativ teori av idag skulle således kunna bli betydligt säkrare än äldre tiders teorier.³⁴⁷

I *Polyarchy* (1971) har begreppet polyarki operationaliserats till att endast omfatta två dimensioner – ”contestation” och ”participation”.³⁴⁸ Men dessutom har Dahl gjort en normativ demokratidefinition utifrån åtta kriterier.³⁴⁹ Enligt hans egen utsago var polyarki-teorin i stort sett färdigutvecklad i och med detta.³⁵⁰ Antalet demokratikriterier har senare – lite olika beroende på definition – reducerats till fem eller sex.³⁵¹

David Held, som tidigare varit en av Dahls kritiker, har numera accepterat hans demokratikriterier och han återger också dessa i sin bok *Demokratimodeller*.³⁵²

Ett demokratiskt system kräver enligt Dahl:

- 1) Effektiv delaktighet
- 2) Upplyst förståelse
- 3) Röstjämlighet
- 4) Kontroll över dagordningen
- 5) Inklusion.³⁵³

Dahl behandlar ingående dessa punkter redan i artikeln *Procedural Democracy* från 1979.³⁵⁴ Han säger där i klartext att demokratisk teori faktiskt är en sorts normativ teori.³⁵⁵ Demokratins proceduriella element måste också uppfylla demokratins normativa mål, menar Dahl.³⁵⁶ Men inte ens detta går att uppfylla till hundra procent. Endast ”an approximation to procedural democracy” är möjlig i verkligheten.³⁵⁷

Även om polyarkins institutioner bättre tillfredsställer proceduriella krav än auktoritära system, räcker inte heller dessa. ”Yet it seems clear to me that the institutions of polyarchy are not sufficient for a close approximation to procedural democracy”, skriver han.³⁵⁸

Dahls senare böcker är i allt väsentligt normativa. Det gäller särskilt *Democracy and Its Critics* (1989) och *On Democracy* (1998). Visserligen finns i den senare boken ett funktionellt resonemang kring sambandet mellan marknadsekonomi och demokrati.³⁵⁹ Men detta får snarast ses som ett undantag som bekräftar regeln. Dahl använder visserligen fortfarande empiriska argument för sitt stöd åt demokratin, men dessa är inte längre operationellt defi-

³⁴⁵ Se Dahl, Robert A., *The Evaluation of Political Systems*, i de Sola Pool (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory* (1967), s 166-181. Se även Lewin, *Folket och eliterna*, s 217.

³⁴⁶ Kommentar av Ithiel de Sola Pool till Robert A. Dahls artikel *The Evaluation of Political Systems*, i de Sola Pool (red.), *Contemporary Political Science*, s 166.

³⁴⁷ Se Dahl, *The Evaluation of Political Systems*.. Se även Lewin, *Folket och eliterna*, s 217.

³⁴⁸ Dahl, *Polyarchy*, s 7.

³⁴⁹ A.a., s 3.

³⁵⁰ Dahl, Robert A., *A Brief Intellectual Autobiography*, s 74.

³⁵¹ Se Dahl, *On Democracy*, s 38, s 85, s 92. Punkterna definieras på två något olika sätt. Hur dessa definitioner förhåller sig till varandra se a.a., s 92 samt Appendix 3 i denna uppsats.

³⁵² Held, s 379.

³⁵³ Held, s 379. Dahl, *On Democracy* s 85. Se Appendix 3 i denna uppsats.

³⁵⁴ Dahl, Robert A., *Procedural Democracy*, i Laslett, Peter & Fishkin, James, *Philosophy, Politics & Society: Fifth Series*, ss 97-133,

³⁵⁵ Dahl, *Procedural Democracy*, s 101.

³⁵⁶ A.a., s 101ff, s 129.

³⁵⁷ A.a., s 129.

³⁵⁸ A.a., s 132.

³⁵⁹ Dahl, *On Democracy*, s 178.

nerade. Ett sådant exempel är tesen att demokratier erfarenhetsmässigt inte startar krig mot varandra.³⁶⁰

Dahl talar nu öppet om demokrati som ett system med rättigheter,³⁶¹ något som hade varit otänkbart på 1950-talet. Samme Dahl som 1958 påstått att normativa teorier enbart var psykologiska projektioner, använder fyrtio år senare t.o.m. teologiska argument. I *On Democracy* skriver han att nästan alla världsreligioner betraktar människor som jämlikar. Det enda undantaget är hinduismen med sitt kastväsende.³⁶²

Synen på Robert Dahl har radikalt förändrats. Leif Lewin, som tidigare varit en av hans kritiker, hänvisar numera öppet till honom.³⁶³ När Rolf Ejvegård kritiserar Dahls polyarki-teori, väljer han att medvetet göra detta i imperfekt:

I övrigt tillhörde Dahl den typ av statsvetare som sökte definiera demokratin genom att räkna upp ganska många villkor som ett statskick skall uppfylla för att få kallas demokratiskt. /---/

Att jag skriver Dahl ”tillhörde” tarvar en förklaring. Man kan tolka honom så att han delvis tänkt om. I en intervju med Leif Ericsson säger Dahl följande: ”Jag har blivit alltmer inriktad på demokratins etiska frågor(...)”.³⁶⁴

12. Neubauer – en bortglömd länk?

Dahls polyarkiteori hade onekligen utvecklats rejält mellan böckerna *A Preface to Democratic Theory* 1956 och *Polyarchy* 1971. I *Preface* definierar Dahl polyarki utifrån åtta dimensioner och för att räknas som polyarki måste samtliga värden uppgå till minst 0,5 på en skala mellan 0 och 1. Men Dahl väljer att stanna där. Han analyser inte vilka stater och samhällssystem som uppfyller villkoren för hans egna kriterier. Boken blir på så sätt ett rent teoretiskt verk.

I *Polyarchy* definieras polyarki enbart utifrån två dimensioner – ”contestation” och ”participation”. Men Dahl presenterar nu också statistik över vilka länder som bör räknas som polyarkier, nästan-polyarkier (”near-polyarchies) samt icke-polyarkier.³⁶⁵ Enligt Dahl uppfyller 26 av världens länder kraven för polyarki.³⁶⁶ Till stor del bygger statistiken på forskning bedriven av andra statsvetare som Bruce M. Russett, Mary Frase Williams, Richard Norling och Dankwart A. Rustow.³⁶⁷

Enligt Lundquist betraktas ibland det komparativa studiet av politiska system som det mest centrala inom statskunskapen. På 1950-talet fick detta område också ett uppsving då statsvetarna fick tillgång till ny teknik och därmed också till större datamängder.³⁶⁸

Det är möjligt att det inte fanns tillräckligt med komparativ statistik när *Preface* skrevs 1956. Det är också tänkbart att Dahl inte hade tillräckligt med tid och resurser för att bedriva egen forskning. Tillgången till empiriska data var onekligen mycket större 1971 än det hade varit 1956. Ändock inställer sig en viktig fråga: Vidareutvecklade Dahl sin polyarkiteori helt på egen hand under dessa femton år? Eller fick han möjligen hjälp av någon annan statsvetare?

I sitt föredrag vid statsvetarkongressen 1966 hänvisar Dahl till en doktorsavhandling, som Deane J. Neubauer lagt fram vid Yale samma år. Avhandlingen, som arbetats fram under

³⁶⁰ A.a., s 57f.

³⁶¹ A.a., s 48.

³⁶² A.a., s 66.

³⁶³ Lewin, Leif, *Rättvisan är klarhetens fiende*, i Dagens Nyheter 2004-02-27

³⁶⁴ Ejvegård, s 93. Se även Ericsson, Leif, *Det mest jämlika samhälle världen skådat: Intervju med Robert A.*

Dahl – USA: s mr Demokrati, i *Ordfront magasinet* nr 5 1990. ss 34-38

³⁶⁵ Se t.ex. Dahl, *Polyarchy*, Appendix B, s 248f.

³⁶⁶ Se t.ex. a.a., Tabell A3, Appendix B, s 248.

³⁶⁷ Se t.ex. a.a., s 84f, s 231ff, s 248f.

³⁶⁸ Lundquist, s 102.

Dahls handledning, heter *On The Theory of Polyarchy: An Empirical Study of Democracy in Ten Countries*.³⁶⁹

Dahl ägnar en stor del av sitt föredrag åt Neubauers forskning, som han är mycket uppskattande till.³⁷⁰ Neubauer har enligt Dahl valt ut tre kriterier för att studera demokrati och polyarki: "electoral equality, effectiveness of citizen control over elected leaders, and freedom of political competition"³⁷¹ Olika länder kan sedan studeras utifrån de tre dimensionerna. Dahl nämner vidare att Neubauer funnit fem nyckelindikatorer för att mäta politisk jämlikhet. Denne har också pekat på vikten av alternativa informationskällor inom politiken.³⁷²

Neubauers avhandling tycks ha haft stor betydelse för Dahls vidareutveckling av sin polyarkiteori. Neubauers begrepp "freedom of political competition" torde ha en direkt motsvarighet i "contestation", den ena av Dahls polyarkidimensioner. Neubauers båda andra definitioner har åtminstone vissa egenskaper gemensamma med Dahls begrepp "participation".

Trots att Dahl varit Neubauers handledare och trots att Dahl tagit intryck av denne, omnämns inte Neubauer överhuvudtaget i boken *Polyarchy* (1971). Neubauer påstår att Dahl vid denna tid tydligen ansåg att nivån på hans eget tänkande passerat sin forne elevs.³⁷³

Lundquist hävdar att det i USA finns ett regelverk som förbjuder statsvetare att använda sina elevers forskningsrön utan att uttryckligen hänvisa till dessa.³⁷⁴ Frågan är om Dahl möjligen kan ha gjort sig skyldig till detta.

Deane Neubauer valde att lämna både Yale och polyarkistudierna. Som orsak uppger han den dåliga kritik, som hans avhandling fick av statsvetaren Harry Eckstein.³⁷⁵ Sedan 1980 har Neubauer varit verksam vid University of Hawaii.³⁷⁶

---

³⁶⁹ Dahl, *The Evaluation of Political Systems*, s 171, s 180. Dahl stavar namnet Dean Neubauer, men den korrekta stavningen är Deane Neubauer. E-postbrev från Deane Neubauer 2004-11-19. Connolly kallar Neubauer "a former student of Dahl's". Connolly, *The Challenge to Pluralist Theory*, not 46, s 33.

Se även <http://www.politicalscience.hawaii.edu/Faculty/neubauer/neubauer.htm>

Neubauers avhandling finns inte tillgänglig vid svenska bibliotek. Den finns endast på mikrofilm vid Yales universitetsbibliotek. Mikrofilmen lånas dock inte ut.

http://orbis.library.yale.edu/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?hd=1,2&Search_Arg=neubauer+dean&Search_Code=NAME&CNT=50&PID=29596&HIST=0&SEQ=20041118075022&SID=1

³⁷⁰ Dahl, *The Evaluation of Political Systems*, s 170ff.

³⁷¹ A.a., s 171.

³⁷² A.a., s 171f.

³⁷³ E-postbrev från Deane Neubauer den 19 november 2004.

³⁷⁴ Lundquist, s 19

³⁷⁵ E-postbrev från Deane Neubauer den 19 november 2004.

³⁷⁶ A.a. Se även <http://www.politicalscience.hawaii.edu/Faculty/neubauer/neubauer.htm>

13. Sammanfattning och avslutning

I mer än femtio år har amerikanen Robert A. Dahl (född 1905) varit en av världens främsta demokratiteoretiker. Hans verksamhet har varit förlagd till Yale University i New Haven, Connecticut.

År 1953 gav han tillsammans med kollegan Charles E. Lindblom ut den mer än 500-sidiga boken *Politics, Economics, and Welfare*. Verket kan ses som en studie i modern blandekonomi och social ingenjörskonst. I denna bok introducerade författarna begreppet *polyarki* som beteckning på verklighetens ofullständiga form av demokrati. *Polyarki* var också namnet på en av de fyra styrmekanismer som ansågs finnas i alla moderna samhällen. De övriga var *hierarki*, *"bargaining"* (förhandling eller köpslående) samt den självreglerande *prismekanismen*.

I boken *A Preface to Democratic Theory* vidareutvecklade Dahl 1956 sin polyarkiteori. Dahl operationaliserade nu polyarkibegreppet utifrån åtta dimensioner, som alla kunde mätas på en skala mellan 0 och 1. För att klassificeras som polyarki måste samtliga kriterier uppnå ett värde på minst 0,5. Boken hade en klart beteendevetenskaplig profil med operationella definitioner, logiska symboler m.m.

I boken *Polyarchy* (1971) hade polyarkibegreppet reducerats till att enbart omfatta två dimensioner – "contestation", som stod för fria val och flerpartisystem, och "participation" ("inclusiveness"), som bl.a. omfattade allmän rösträtt. Dahl framförde också det provokativa påståendet att polyarkin blivit stabilast i de länder där "contestation" införts före "participation". Som exempel nämnde han Storbritannien och Sverige.

I *Polyarchy* gjorde Dahl också en normativ demokratidefinition utifrån åtta kriterier. I stort sett har han sedan dess hållit fast vid dessa. Boken *Polyarchy* innehöll dessutom en komparativ studie av världens länder med avseende på demokrati.

I senare böcker har Dahl tagit klar ställning för en normativ demokratiteori. Det gäller t.ex. *Democracy and Its Critics* (1989) och *On Democracy* (1998). Dahls syn på demokrati är i stort sett densamma i dessa båda böcker. Begreppet polyarki förekommer dock i mindre utsträckning i det senare verket. *Democracy and Its Critics* är skriven i dialogform – sannolikt med Platon som förebild.

Dahl har också blivit känd som maktteoretiker. Han har formulerat ett av statsvetenskapens allra mest kända maktbegrepp: "A har makt över B om A kan få B att ändra sitt beteende." Vidare har han empiriskt studerat maktförhållandena i New Haven. Dahls forskningsrön presenterades 1961 i boken *Who Governs?*, som blivit en statsvetenskaplig klassiker.

Dahls lärobok *Modern Political Analysis* har också blivit klassisk. Den första upplagan kom 1963 och fyrtio år senare – 2003 – kom en sjätte och reviderad upplaga – denna gång med Bruce Stinebrickner som medförfattare. Vid sidan av *Democracy and Its Critics* ("Demokratin och dess antagonister") är detta också den enda av Dahls böcker som översatts till svenska. *Modern politisk analys* gavs ut av Wahlström & Widstrand 1968.

I unga år var Dahl medlem i det amerikanska socialistpartiet. På 1950- och 1960-talen intog han snarast en politisk mittposition. Sedan 1970-talet har han åter radikaliserats och kan idag åtminstone betraktas som vänsterliberal – möjligen som demokratisk socialist. I boken *A Preface to Economic Democracy* argumenterade Dahl 1985 för arbetarägda företag – dock inom ramen för en bevarad marknadsekonomi. Titeln var en klar allusion på *A Preface to Democratic Theory*, hans tidigare bok från 1956.

Vid snart 90 års ålder är Dahl ännu verksam som demokratiteoretiker. Han ställer också fortfarande relevanta frågor. I ett tal i Uppsala 1999 pekade han på en av vår tids stora paradoxer.³⁷⁷ Samtidigt som folk får allt mindre förtroende för sina politiker, fortsätter de att hävda att de tror på demokratin som system.³⁷⁸

Boken *How Democratic Is The American Constitution?* kom i en första upplaga 2002. I denna skrift lyser ordet polyarki helt med sin frånvaro. I bokens andra upplaga (2003) kritiserar Dahl det amerikanska presidentvalet 2002. Trots att Al Gore fick de flesta rösterna, utsågs ändå George W. Bush till president.³⁷⁹ Dahl har också varit en av redaktörerna för antologin *The Democracy Sourcebook* (2003).³⁸⁰

Utvecklingen av Dahls demokratiteori bör ses mot bakgrund av den amerikanska statsvetenskapen. Dahl brukar räknas som en av de främsta representanterna för den skolbildning som kallas *pluralism*. Under efterkrigstiden fick denna riktning en närmast dominerande ställning inom amerikansk statskunskap. Särskilt starkt var dess fäste vid Yale.

Som vetenskaplig riktning har pluralismen varit mycket omdebatterad. Richard Merelman anser att den fungerat som en *legitimerande diskurs* för amerikansk politik. Donald J. Lee går ännu längre och hävdar att Dahls teori i praktiken försvarat västvärldens kapitalism.³⁸¹

Under andra världskriget lanserade Joseph Schumpeter en ny demokratiteori. Det som utmärkte en demokrati var inte längre att folket styrde utan att det kunde välja mellan *olika* eliter. I sekundärlitteraturen hävdas ofta att Dahl skulle ha delat denna syn. Det finns ett visst stöd för att så skulle ha varit fallet på 1950-talet – möjligen också på 1960-talet. Men därefter har Dahl starkt betonat vikten av folkligt deltagande i politiken.

Å ena sidan har Dahls arbeten varit präglade av rådande trender inom amerikansk statsvetenskap. Å andra sidan verkar Dahl ha varit föregångare när det gäller att bryta dessa. På 1950-talet präglades ämnet av ett beteendevetenskapligt ideal. Operationaliseringar och logiska symboler förekommer t.ex. flitigt i Dahls bok *A Preface to Democratic Theory* (1956).

I en tid när valforskning och liknande empiriska studier hade högsta prioritet, valde Dahl att studera demokratins problem. Även om hans metod var beteendevetenskaplig, var hans ämnesval av tradition normativt. Detta var troligen ett ganska djärvt grepp 1956. Dahl har också hävdat att det var han själv som introducerade begreppet ”democratic theory”.³⁸²

Trots att Dahl på 1950-talet dödförklarar normativ teori, har han senare medverkat till att återinföra sådan till statskunskapen. Dahls väg från behaviorist till normativist är på ett sätt utmärkande för statsvetenskapens utveckling. Men frågan är om han ändå inte varit en av föregångarna?

³⁷⁷ Dahls tal trycktes sedan med titeln *A Democratic Paradox* i *Political Science Quarterly* Volume 115, nr 1, 2000, ss 35-40.

³⁷⁸ Dahl, *A Democratic Paradox*, s 35ff. Se även Merelman, s 287.

³⁷⁹ Dahl, *How Democratic Is The American Constitution?*, s 81.

³⁸⁰ De två övriga redaktörerna är Ian Shapiro och José Antonio Cheibub.

³⁸¹ Se t.ex. Lee, s 172, s 178.

³⁸² Dahl, *A Brief Intellectual Autobiography*, s 74.

Appendix

Appendix 1³⁸³

Åtta demokrativillkor i *A Preface to Democratic Theory* (1956)

The definitional characteristics of polyarchy:

Polyarchy is defined loosely as a political system in which the following conditions exist to a relatively high degree:

During the voting period:

- 1) Every member of the organization performs the acts we assume to constitute an expression of preference among the scheduled alternatives, e.g., voting.
- 2) In tabulating these expressions (votes), the weight assigned to the choice of each individual is identical.
- 3) The alternative with the greatest number of votes is declared the winning choice.

During the prevoting period:

- 4) Any member who perceives a set of alternatives, at least one of which he regards as preferable to any of the alternatives presently scheduled, can insert his preferred alternative(s) among those scheduled for voting.
- 5) All individuals possess identical information about the alternatives.

During the postvoting period:

- 6) Alternatives (leaders or policies) with the greatest number of votes displace any alternatives (leaders or policies) with fewer votes.
- 7) The orders of elected officials are executed.

During the interelection stage:

- 8) a) Either that all interelection decisions are subordinate or executory to those arrived at during the election stage, i.e., elections are in a sense controlling
  - b) Or that new decisions during the interelection period are governed by the preceding seven conditions, operating, however, under rather different institutional circumstances
  - c) Or both.

---

³⁸³ Punkterna sammanfattas i Dahl, *A Preface to Democratic Theory*, s 84.

Appendix 2³⁸⁴

Villkor för demokrati i boken *Polyarchy* (1971)

Some Requirements for a Democracy among a Large Number of People

I.	Formulate preferences	1.	Freedom to form and join organizations
		2.	Freedom of expression
		3.	Right to vote
		4.	Right of political leaders to compete for support
		5.	Alternative sources of information
II.	Signify preferences	1.	Freedom to form and join organizations
		2.	Freedom of expression
		3.	Right to vote
		4.	Eligibility for public office
		5.	Right of political leaders to compete for support
		6.	Alternative sources of information
		7.	Free and fair elections
III.	Have preferences weighted equally in conduct of government	1.	Freedom to form and join organizations
		2.	Freedom of expression
		3.	Right to vote
		4.	Eligibility for public office
		5.	Right of political leaders to compete for support
		5a.	Right of political leaders to compete for votes
		6.	Alternative sources of information
		7.	Free and fair elections
		8.	Institutions for making government policies depend on votes and other expressions of preferences

---

³⁸⁴ Dahl, *Polyarchy*, Tabell 1.1., s 3.

Appendix 3³⁸⁵

Två definitioner av demokratins villkor i *On Democracy* (1998) och deras förhållande till varandra

In a unit as large as a country, these political institutions of polyarchal democracy...

are necessary to satisfy the following democratic criteria:

1. Elected representatives...

Effective participation
Control of the agenda

2. Free, fair, and frequent elections...

Voting equality
Control of the agenda

3. Freedom of expression...

Effective participation
Enlightened understanding
Control of the agenda

4. Alternative information...

Effective participation
Enlightened understanding
Control of the agenda

5. Associational autonomy...

Effective participation
Enlightened understanding
Control of the agenda

6. Inclusive citizenship...

Full inclusion

---

³⁸⁵ Dahl, *On Democracy*, s 92.

Litteratur- och källförteckning

Elektronisk post

E-post från Robert Dahl med svar på förfrågningar 4 och 6 februari 2004.

E-postadress: robert.dahl@yale.edu

E-post från Deane Neubauer med svar på förfrågningar 11 november 2004.

E-postadress: deanen@hawaii.edu

E-post från Leif Lewin den 8 december 2004.

E-postadress: Leif.Lewin@statsvet.uu.se

Bibliografi och personuppgifter

Förteckning över personuppgifter samt bibliografi över böcker och artiklar tillhandahållna av Robert A. Dahl i e-postbrev 4 och 6 februari 2004.

Internetartiklar

<http://www.yale.edu/polisci/people/rdahl.html> (om Robert A. Dahl)

<http://www.yale.edu/polisci/people/clindblom.html> (om Charles E. Lindblom)

<http://www.virginia.edu/politics/undergrad/honPT02.html> (om Sir Ernest Barker)

<http://www.newcriterion.com/archive/14/oct95/shils.htm#top>

(In memoriam om Edward Shils av H.R. Trevor-Rope).

<http://www.statsvet.uu.se/staff/default.aspx?action=visa&id=30>

(om Leif Lewin och den skytteanska professuren i vältalighet och statskunskap)

<http://www.politicalscience.hawaii.edu/Faculty/neubauer/neubauer.htm>

(om Deane Neubauer)

http://orbis.library.yale.edu/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?hd=1.2&Search_Arg=neubauer+dean&Search_Code=NAME&CNT=50&PID=29596&HIST=0&SEQ=20041118075022&SID=1

(om sökning av Deane Neubauers avhandling vid amerikanska bibliotek)

<http://www.gips.unisi.it/circap/content.php?content.39>

(om Sergio Fabbrini)

<http://susning.nu/Behaviorism>

(om psykologisk behaviorism)

<http://www.all2know.com/sv/wikipedia/b/be/behaviorism.html>

(om psykologisk behaviorism)

<http://www.sntp.net/behaviorism/skinner.htm>

(om behavioristen B.F. Skinner)

<http://www.heartfield.demon.co.uk/parsons.htm>

(om Talcott Parsons)

<http://www.garfield.library.upenn.edu/merton/list.html>

(om Robert K. Merton)

<http://news-service.stanford.edu/news/2003/may21/gabrielmem-521.html>

(om Gabriel Almond)

<http://www.mtholyoke.edu/offices/comm/csj/090503/truman.shtml>

(om David Truman)

Otryckt material

Carlson, Benny, *Social Engineering, 1899-1999: An Odyssey through the New York Times*, Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet 2003.

Tidningsartiklar

Lewin, Leif, *Rättvisan är klarhetens fiende*, i Dagens Nyheter 2004-02-27

Tidskriftsartiklar

- Dahl, Robert A., *A Democratic Paradox?*, i *Political Science Quarterly*, Volume 115, nr 1 2000, ss 35-40
- Dahl, Robert A., *Political Theory: Truth and Consequences* (en recension av Bertrand de Jouvenels bok *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good*), i *World Politics: A Quarterly Journal of International Relations* nr 2 1958, ss 89-102
- Dahl, Robert A., *The Behavioral Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to a Successful Protest*, i *The American Political Science Review* vol. 55, nr 4 1961, ss 763-772
- Dahl, Robert A., *The Concept of Power*, i *Behavioral Science* nr 2 1957, ss 201-215
- Ericsson, Leif, *Det mest jämlika samhälle världen skådat: Intervju med Robert A. Dahl – USA:s mr Demokrati*, i *Ordfront magasin* nr 5 1990, ss 34-38
- Fabbrini, Sergio, *Bringing Robert A. Dahl's Theory of Democracy to Europe*, i *Annual Review of Political Science* 2003 nr 6, ss 119-137.

Kompendier

- Bäck, Mats, *Att studera politik: Grundbegrepp, klassifikationer, angreppssätt*, Högskolan i Örebro, Skriftserie 16, 1981

Litteratur

- Almond, Gabriel A., *Political Theory and Political Science*, i de Sola Pool, Ithiel (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*, McGraw-Hill Book Company, New York m.fl. 1967
- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.), *Klassisk och modern samhällsteori*, Studentlitteratur, Lund 1999 [Svensk översättning av *Klassisk og modern samfundsteori*]
- Anderson, Perry, *Om den västerländska marxismen*, Arkiv, Lund 1984 (1976/1983) [Svensk översättning av böckerna *Considerations of Western Marxism* och *In The Tracks of Historical Materialism*]
- Andersson, Sten, *Om vetenskapens gränser: Socialfilosofiska betraktelser*, Daidalos, Göteborg 2004
- Bachrach, Peter & Baratz, Morton S., *Makt och fattigdom: Teori och praktik (Maktproblemet i dagens samhälle: teoribildning och praktisk tillämpning)*, Wahlström & Widstrand, Stockholm 1972 (1970) [Svensk översättning av *Power and Poverty: Theory and Practice*]
- Bachrach, Peter & Baratz, Morton S., *Two Faces of Power* (i *American Political Science Review* 1962), omtryckt i Connolly, William (red.), *The Bias of Pluralism*, Atherton Press, New York 1969
- Bentley, Arthur F., *The Process of Government* (utdrag ur bok med samma namn från 1908) i Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956
- Birch, Anthony H., *Concepts and Theories of Modern Democracy (Second Edition)*, Routledge, London & New York 2002 (2001)
- Boglund, Anders, *Strukturalism och funktionalism i Månsson, Per (red.), Moderna samhällsteorier: Traditioner, rikningar, teoretiker*, Rabén Prisma, Stockholm 1998 (1988)
- Bör demokratin avnationaliseras?* Demokratiutredningens skrift nr 21, SOU 1999:11, Elanders Gotab, Stockholm 1999
- Connolly, William, *Preface*, i Connolly, William (red.), *The Bias of Pluralism*, Atherton Press, New York 1969
- Connolly, William, *The Challenge to Pluralist Theory*, i Connolly, William (red.), *The Bias of Pluralism*, Atherton Press, New York 1969
- Connolly, William (red.), *The Bias of Pluralism*, Atherton Press, New York 1969

- Connolly, William, *The Terms of Political Discourse (Third Edition)*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1993 (1974/1983)
- Crenson, Matthew A., *The Unpolitics of Air Pollution: A Study of Non-Decisionmaking in the Cities*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1979 (1971)
- Daalder, Hans (red.), *Comparative European Politics: The Story of a Profession*, Pinter, London & Washington, 1997
- Dahl, Robert A., *A Brief Intellectual Biography*, i Daalder, Hans (red.), *Comparative European Politics: The Story of a Profession*, Pinter, London & Washington, 1997
- Dahl, Robert A., *A Preface to Democratic Theory*, The University of Chicago Press, Chicago & London 1968 (1956)
- Dahl, Robert A., *After the Revolution? Authority in a Good Society*, Yale University Press, New Haven & London 1971 (1970)
- Dahl, Robert A., *Democracy and Its Critics*, Yale University Press, New Haven & London 1989
- Dahl, Robert A., *Demokratin och dess antagonister*, Ordfront, Stockholm 2002 (1999)
[Svensk översättning av *Democracy and Its Critics* 1989]
- Dahl, Robert A., *Dilemmas of Pluralist Democracy: Autonomy vs. Control*, University Press, New Haven & London 1982
- Dahl, Robert A., *Hierarchy, Democracy, and Bargaining in Politics and Economics* (tidigare publicerad i boken *Research Frontiers in Politics and Government*, The Brookings Institute, Washington 1955) i Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956
- Dahl, Robert A., *How Democratic is the American Constitution? (Second Edition)*, Yale University Press, New Haven & London 2003 (First Edition 2002)
- Dahl, Robert A., *Kan internationella organisationer vara demokratiska, i Bör demokratin avnationaliseras?*, Demokratiutredningens skrift nr 21, SOU 1999:11, Elanders Gotab, Stockholm 1999 [Översättning till svenska av Kerstin Wallin]³⁸⁶
- Dahl, Robert A., *Modern politisk analys*, Wahlström & Widstrand, Stockholm 1968
[Svensk översättning av *Modern Political Analysis* 1963]
- Dahl, Robert A., *On Democracy*, Yale University Press, New Haven & London 2000 (1998)
- Dahl, Robert A., *Polyarchy: Participation and Opposition*, Yale University Press, New Haven & London 1978 (1971)
- Dahl, Robert A., *Procedural Democracy*, i Laslett, Peter & Fishkin, James, *Philosophy, Politics and Society: Fifth Series*, Basil Blackwell, Oxford 1979
- Dahl, Robert A., *The Evaluation of Political Systems*, i de Sola Pool, Ithiel (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*, McGraw-Hill Book Company, New York 1967
- Dahl, Robert A., *Who Governs? Democracy and Power in an American City*, Yale University Press, New Haven & London 1989 (1961)
- Dahl, Robert A. & Lindblom, Charles, E., *Politics, Economics, and Welfare: Planning and Politico-Economic Systems Resolved into Basic Social Processes*, Harpers & Brothers, New York 1953
- Dahl, Robert A. & Stinebrickner, Bruce, *Modern Political Analysis: Sixth Edition*, Prentice Hall, New Jersey 2003 (Dahl 1963)
- Dahl, Robert A.; Shapiro, Ian & Cheibub, José Antonio (red.), *The Democracy Sourcebook*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 2003
- de Sola Pool, Ithiel (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*, McGraw-Hill Book Company, New York m.fl. 1967
- de Sola Pool, Ithiel, *Foreword*, i de Sola Pool, Ithiel (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*, McGraw-Hill Book Company, New York m.fl. 1967

---

³⁸⁶ Dahls artikel speciellt skriven för den svenska maktutredningen.

- Diamond, Larry, *Defining and Developing Democracy* (ursprungligen avsnitt i Diamond, Larry, *Developing Democracy: Toward Consolidation*, 1999), i Dahl, Robert A.; Shapiro, Ian & Cheibub, José Antonio (red.), *The Democracy Sourcebook*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 2003
- Elster, Jon, *Vetenskapliga förklaringar*, Korpen, Göteborg 1990 (1986)
[Svensk översättning av "Vetenskapelig förklaring" och "To viktige former for samfunnsvitenskapelig forklaring" i Føllesdal, Dagfinn; Walløe, Lars & Elster, Jon, *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi*]
- Eulau, Heinz, *Changing Views of Representation*, i de Sola Pool, Ithiel (red.), *Contemporary Political Science: Toward Empirical Theory*, McGraw-Hill Book Company, New York m.fl. 1967
- Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris, *Introduction* i Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956
- Eulau, Heinz; Eldersveld, Samuel J. & Janowitz, Morris (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956
- Fauske, Halvor, *Funktionalism*, i Andersen, Heine och Kaspersen, Lars Bo (red.), *Klassisk och modern samhällsteori*, Studentlitteratur, Lund 1999
[Svensk översättning av *Klassisk og modern samfundsteori*]
- Goldmann, Kjell; Pedersen, Mogens N. och Østerud, Øyvind (red.), *Statsvetenskapligt lexikon*, Universitetsforlaget, Stockholm 1997
- Held, David, *Demokratimodeller: Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi (Andra reviderade och utvidgade upplagan)*, Daidalos, Göteborg 2002 (1987)
[Svensk översättning av *Models of Democracy (Second Edition)*]
- Hirst, Paul Q, *Introduction*, i Hirst Paul Q (red.), *The Pluralist Theory of the State: Selected Writings of G.D.H. Cole, J.N. Figgis, and H.J. Laski*, Routledge, London & New York 1993 (1989)
- Hirst, Paul Q, *Retrieving Pluralism*, i Outhwaite, William & Mulkay, Michael (red.), *Social Theory and Social Criticism: Essay for Tom Bottomore*, Basil Blackwell, Oxford & New York 1987
- Hirst, Paul Q. (red.), *The Pluralist Theory of the State: Selected Writings of G.D.H. Cole, J.N. Figgis, and H.J. Laski*, Routledge, London & New York 1993 (1989)
- Lane, David, *The Socialist Industrial State: Towards a Political Sociology of State Socialism*, George Allen & Unwin; London, Boston & New York, 1979 (1976)
- Laslett, Peter, *Introduction*, i Laslett, Peter (red.), *Philosophy, Politics and Society*, Basil & Blackwell, Oxford 1967 (1956)
- Laslett, Peter, *Introduction*, i Laslett, Peter & Fishkin, James (red.), *Philosophy, Politics and Society: Fifth Series*, Basil Blackwell, Oxford 1979
- Laslett, Peter (red.), *Philosophy, Politics and Society*, Basil & Blackwell, Oxford 1967 (1956)
- Laslett, Peter & Fishkin, James (red.), *Philosophy, Politics and Society: Fifth Series*, Basil Blackwell, Oxford 1979
- Lee, Donald J., *Polyarchy: The Political Theory of Robert A. Dahl*, Garland Publishing, Inc., New York & London 1991
- Lewin, Leif, *Folket och eliterna: En studie i modern demokratisk teori*, Almqvist & Wiksell, Stockholm 1970
- Lewin, Leif, *Ideologi och strategi: Svensk politik under 100 år*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm 1984
- Lilla Uppslagsboken, Andra och omarbetade upplagan, Band 2*, Förlagshuset Norden, Malmö 1977 (1964-67)
- Lindblad, Ingemar, *Om den politiska vetenskapens grunder*, AWE/Gebbers, Stockholm 1978 (1972)
- Lukes, Steven, *Power: A Radical View*, The Macmillan Press Ltd, London & Basingstoke 1982 (1974)
- Lundquist, Lennart, *Det vetenskapliga studiet av politik*, Studentlitteratur 1993
- Malnes, Raino & Midgaard, Knut, *De politiska idéernas historia*, Studentlitteratur 1994 (1993)
[Svensk översättning av *Politisk tenkning fra antikken til vår tid*]
- Manley, John F., *Neo-Pluralism: A Class Analysis of Pluralism I and Pluralism II*, i Dahl, Robert A.; Shapiro, Ian & Cheibub, José Antonio (red.), *The Democracy Sourcebook*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 2003.

- Merelman, Richard M., *Pluralism at Yale: The Culture of Political Science in America*, The University of Wisconsin Press, 2003
- Merriam, Charles E., *New Aspects of Politics* (utdrag ur bok med samma namn från 1925), i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956
- Merton, Robert K., *On Theoretical Sociology: Five essays, old and new*, The Free Press/Macmillan Publishing, New York & London 1967 (1949/1957)
- Mouzelis, Nicos P., *Organisation and Bureaucracy: An Analysis of Modern Theories, Revised Edition*, Routledge & Kegan Paul, London 1975 (1967)
- Månsson, Per (red.), *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker (Femte reviderade upplagan)*, Rabén Prisma, Stockholm 1998 (1988)
- Nationalencyklopedin, Band 4*, Bra Böcker, Höganäs 1990
- Nationalencyklopedin, Band 15*, Bra Böcker, Höganäs 1994
- Parry, Geraint, *Politiska eliter Aldus/Bonniers*, Stockholm 1970 (1969)
[Svensk översättning av *Political Elites*]
- Parsons, Talcott, *The Social System*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1951
- Pateman, Carole, *Participation and Democratic Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 1978 (1970)
- Plant, Raymond, *Modernt politiskt tänkande Daidalos*, Göteborg 1994 (1991)
[Svensk översättning av *Modern Political Thought*]
- Popper, Karl, *Det öppna samhället och dess fiender; Del 1: Platons tjuskraft*, Akademitratur 1980 (1962)
[Svensk översättning av *The Open Society and Its Enemies: I*]
- Popper, Karl, *Det öppna samhället och dess fiender; Del 2: Förkunnandets tidevarv: Hegel och Marx*, Akademitratur 1981 (1962)
[Svensk översättning av *The Open Society and Its Enemies: II*]
- Premfors, Rune & Roth, Klas (red.), *Deliberativ demokrati*, Studentlitteratur, Lund 2004
- Reinikainen, Jouni & Reitberger, Magnus, *Kritiken av deliberativ demokrati*, i Premfors, Rune & Roth, Klas (red.), *Deliberativ demokrati*, Studentlitteratur, Lund 2004
- Ross, Alf, *Varför demokrati?*, Tidens förlag, Stockholm 1948 (1946)
[Svensk översättning av *Hvorfor demokrati?*]
- Schmandt, Henry J., *De politiska idéernas historia*, Aldus/Bonniers 1965 (1960)
[Svensk översättning av *A History of Political Philosophy*]
- Schumpeter, Joseph, *Capitalism, Socialism, and Democracy* (utdrag ur bok med samma namn från 1942), i Dahl, Robert A.; Shapiro, Ian & Cheibub, José Antonio (red.), *The Democracy Sourcebook*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 2003
- Simon, Herbert, *Administrativt beteende: En studie av beslutsprocessen i administrativa organisationer*, Prisma, Stockholm 1971
[Svensk översättning av *Administrative Behavior: A Study of Decision-Making Process in Administrative Organization 1947/1957*]
- Skinner, B.F., *Beyond Freedom and Dignity*, Penguin, Middlesex 1979 (1971)
- Skirbekk, Gunnar, *Filosofihistorie 1; Innføring i europeisk filosofihistorie med særleg vekt på politisk filosofi*, Universitetsforlaget Bergen-Oslo-Tromsø 1980 (1972)
- Outhwaite, William & Mulkay, Michael (red.), *Social Theory and Social Criticism: Essay for Tom Bottomore*, Basil Blackwell, Oxford & New York 1987
- Wallas, Graham, *Human Nature in Politics* (utdrag ur bok med samma namn från 1908), i Eulau, Eldersveld & Janowitz (red.), *Political Behavior: A Reader in Theory and Research*, The Free Press, Glencoe, Illinois 1956